

კაჟა ეჭზისეღი

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

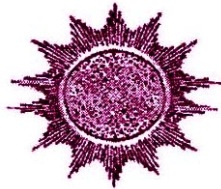

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2020

საქართველოს მწიბრალთა, მცენიერთა და
სახოგბალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰუჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

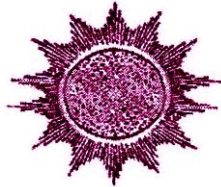
2020

საქართველოს მწიერალთა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

ტომი 40

2020

მთ. რედაქტორი

ნათელა მასაძე

პედაგოგიურ მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი,
განათლების მეცნიერებათა
აკადემიის პრეზიდენტი

© ვაჟა ეგრისელი, 2020

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2020

თბილისი, 0186, ა. ჯორჯიაშვილის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-847-2 (40 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხოვის რაიონის სოფელ ხორბაში. განათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ლექსების მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტევანი“, აღმოსავლურ სმირნოვა-პოხოლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მანაშვილი“, ფეოდორ ტიუტჩენკის ლექსები და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ლექსის მოცემული ერთტომიანი – „იმენ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხური ფსალმუნები“-ს ხუთტომიანი ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, რომელშიც ორი ათასზე მეტი პოეტური ძეგლია იყო დაგეგმილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომი, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესამე, 1575 გვერდიანი ტომი, რომელშიც 2500-ზე მეტი ლექსია დასტავებული.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედებაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცენიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს მწერალთა, მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმერთ-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწესა ქართული პოეზიის რაინდის, საქართველოს მწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალატიონ ტაბიძის პრემიების ლაურეატის, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის მესპანის მედლისა და „დიოკურია 2005“-ის, მშვიდობის ოქროს ვარსკვლავისა და მშვიდობის დროშის ორდენის მფლობელის, სახალხო პოეტის, საქართველოს მწერალთა მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმერთ-საქართველო“-ს პრეზიდენტის, საქართველოს ეროვნული და ვახისის საერო-სამეცნიერო აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტის,

აფხაზეთის მმართველობა აკადემიის პრეზიდიუმის, საქართველოს განათლებისა და საქართველოს ეროვნულ და სოციალურ ურთიერთობათა“ „ვარძიის“, „ნიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბდიის, სოგის, იყალტოს საპატიო მოქალაქის, ათას-ათას ხუთასზე მეტგვერდიანი ტომეულების „კოლხური ფსალგუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური ფსალგუნების“ (ოცდაათტომეულის გამომცემა. გამომცემლობა „შენივერსალმა“ გამოსცა პრეზის ხუთასზე მეტგვერდიანი, უმაღლეს პოლიგრაფიულ დონეზე შესრულებული ტომები. 2019 წლის მიწურულს გამოვიდა „კოლხური ფსალგუნები“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გააზარდებულია დასაბუჟდალ ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ათტომეული, აბრეთვე, პრეზისადგი მიძღვნილი ქართული და უცხოელი პრეზების, მმართველობისა და საზოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, ვერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ფაზისის (კოლხეთის) საერო-სამეცნიერო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაკანტურ ადგილზე დია კენჭისქრით ერთხმად აირჩია ამავე აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პრეზი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის ღმკანი, „კოლხური ფსალგუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმართველობა საპატიო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰეავს მეუღლე – ბილდა სუხიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნატა და ლილუ. იგი – მცხრე შვილია (შვილი ძმა და ორი და).

პოეტის ასტრომული „კოსმიური პოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუსთველს აკაკის და ბალაკტიონს, ღმერთი არ მივყენს რომ შეგადარო. გაგზნარ ზღვის დელვას და ნაზ სიონსაც, რომ ახანჯარებს ჩუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა პოეტის ზღაპრული კოსმიური „უსაღმუნების“ ჯერ არნახული, ჯერ არ გაბრნილი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტგვერდინანი „ბაჟალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათობული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად შეარყვამი და... დღეს ძველს განსაზღვრად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვაჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაკტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე პოეტს არა კბავს...

ის პრეისტორიული კოლხეთის „ქუტიანა“, არსის ჭაღაში მღბარი მუსაა, რომელსაც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც გერქმნა კი არა, პელაგმა იახონმა მედასთან ერთად რომ გაიტაცა).

დიახ, კოლხეთის მითიური ხელმოწივის, აიეტის ხელით ღარგული, ის ურჩხულ მოღარაჟე მუსაა, რომლის ცაღაწვიდო ტოტეგზე, პოეტმა ოქროს საწმისის „გონის“ მაგიერ თავისი „კოლხური უსაღმუნების“ იბაგვიწვიდოელი ასტრომული დაკიდა და გააცოცხლა, მიძინებული, ღავიწვივის ნაცარმიჭრილი, არა მართო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათობულტე მიტ საუკუნეგანი მითებით, ღებენდებითა და საოცრებებით დახუნდული ისტორია, რაც კომპლენდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველს, არც ერთ კალმოსანს არ გაუკეთებია.

100-ტომეული... ძველს განენის დიდან, XXI საუკუნის რიქრაჟამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოსური, ყოველსმომცველი პოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუქმნია დედამიწაზე...

კოსმოსში კი...

დაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გველქვანი მისვლია... მათ იცინან იმ იწყება დედამიწის ისტორია“.

ბუნნაზ ხარაიშვილი

პოეტი, ბალაკტიონ ტაბიის პრემიის ლაურეატი, ჯუგბერ ლექსავას სახელობის მცნეიერებათა საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

„გულტივად ზმეზვი ყოველ ჟიბას, ყოველ ბაბიბას.“

ა. პუშკინი

წინასიტყვაობის მაბიერ

(გაგრძელება)

თამარ მეფის სახე ვაჟა ებრისელის პოეზიაში

„ეჯდები რა საწერად, ჩემთვის დგება უმაღლესი სიმართლის ჟამი, სიმართლე კი არის ჯადოსნური ზღაპრების თემა და მოტივი“ – უთქვამს ერთ დიდ თანამედროვე მწერალს.

დიახ, ჭეშმარიტად დიდი სიმართლით სუნთქავს ვაჟა ებრისელის შემოქმედება. ჩვენი ერის გმირულ წარსულსა და დიდ სულიერ მემკვიდრეობას თანამედროვეობის დვრიტა და ახალი, სრულიად თავისებური სიცოცხლე მიანიჭა მისმა პოეტურმა ქმნილებებმა. თითქოს გაოგნებულ, ექსტაზში შესულ, თავბრუდახვეულ პოეტს წამიერ გასხვივოსნებასავით მოაკითხავს დიდი სევდა და უნიკალური მხატვრული ფანტაზია. თამარ მეფის გონებამახვილური, რეალური ვითარების ღრმად გაანალიზების შედეგად გადადგმული ნაბიჯებით გაკეთებული სვლების ფონზე

ელავს შთამბეჭდავი მეტაფორები, სახეები, უაღრესად ინდივიდუალური სეგლები:

*

„ჰოი,

რამდენჯერ დედებს ქართველისა,

შავად უქციეს თეთრი მერდინი

და სისხლის ცრემლში ბანდნენ

ნიადაგ...

ბედი ჰქონიათ მაჰმად-ხანებს,

ჯალალედინებს,

ქვეყნად მოსვლა რომ დამაგვიანდა!“...

ამ ლექსში დასმული მრავალწერტილით მკითხველი თითქოს ფიზიკურად იმ სეგდიან პროფილსაც ხედავს, რომლითაც ყველაზე დიდ სასწაულს – საქართველოს ისტორიულ წარსულს უმზერს პოეტი ვაჟა ეგრისელი.

და უნებურად:

*

ბედუკუდმართ ჟამთა სუნთქვას,

ისტორია ველარ მაღავს,

ვისმენ ომებს გარდასულთა

და ერზინკის ვხედავ სულთანს,

მეფე თამარის გაყიდულს –

ერთ ჯახრეკი ცხენის ნალად“.

სრულიად ბუნებრივად გვეჩვენება ის სულიერი თრთოლა, ამ ლექსის წაკითხვა რომ განგვაცდევინებს. თამარ მეფის მიერ „ცხენის ერთ ნაღად გაყიდული სულთანი“, მამულისადმი უანგარო ერთგულება და ისტორიული სიმბოლოც. მწარე წარსულის სევდიანი ნოველაც კაცობრიობის მოდემის ოცნებების მსხვერვის დრამატულ სინამდვილეზე.

ქართველ მეფეთა ძალზე დიდი და მრავალგვაროვან გაღერეიდან თამარ მეფეს ხვდა წილად პოეტის განუმეორებელი სიყვარული, გამორჩეული პატივისცემა და აღტაცებული ხოტბა-დიდება.

მეფე თამარის განსაკუთრებული ელვარებით ჩანს საქართველოს ისტორიაში. პროგრესულად მოაზროვნე ქართველმა საზოგადოებამ გადაჭრა შუა საუკუნეებისათვის მეტად რთული და მნიშვნელოვანი საკითხი – ქალის ხელისუფლების პრობლემა. სამეფო ტახტზე აიყვანეს ქალი, როგორც ქვეყნისა და სახელმწიფოს სრულუფლებიანი საჭეთამყრობელი და მეფეთ-მეფე. ამიერიდან ძალუმად გაისმა შუა საუკუნეებისათვის არც თუ ისე მისაღები სიტყვები: „ლეკვი ღომისა სწორია, ძუ იყოს თუნდა ხვადია“.

მემატიანეებმა ბრწინვალე ეპითეტებით შეამკეს თამარ მეფე: სამგზის სანატრელი და სამებისაგან ოთხად თანააღზევებული. გვირგვინი ყოველთა ხელმწიფეთა, მეფეთა მზე და დედოფალთა დედოფალი, შარავანდედთა შორის უმეტეს აღმობრწინებული და

სსგ. თამარის ისტორიკოსის ცნობით: „ესრეთ ყოველი სოფელი საესე იყო მისმიერთა ქებითა და ყოველი ენა ადიდებდა, რომელსაცა ოდენ სახელი მისი ისმოდა“. ვახუშტი ბაგრატიონის გადმოცემით: „გლესთა უწიგნოლაც იციან ძლიერება თამარ მეფისა“.

მემატიანეთაგან გარეგნულად ულამაზესად წარმოდგენილი მეფეჟალი (ასეთივე შემორჩა მისი ხატება ჩვენამდე მოღწეულ ფრესკებზეც), რომელსაც სიცოცხლეშივე უმღეროდნენ „ყმანი მემრწოლენი“, მეგბნენი თუ მეჩანგენი, ხალხი კი სამების მეოთხე წევრად მიიჩნევდა. ეს პერიოდი საქართველოს „ოქროს ხანა“ – ასევე ამადლებულად, შარავანდედად მოსილი შემორჩა შთამომავლობის მესხიერებას და ქვეყნის ძნელბედობის დროს ნეტარ მოსაგონებლად...

როცა თამარ მეფეზე ვსაუბრობთ, არ შეიძლება არ გაგვახსენდეს რუსი მწერლის კონსტანტინე ბალმონტის სიტყვები: „ყოველდღე მუშაობის დაწყების წინ შევცქერი თამარს. მისი ნაკვეთები ნაზია, როგორც იტალიურ ფერმწერთა ერთ-ერთი მშვენიერი სახეთაგანი“.

ბუნებრივია, თამარის ქველობამ და ბრძნულმა მოღვაწეობამ ხალხიც აღაფრთოვანა და ამ უკანასკნელმა არა ერთი და ორი სიმღერა – ხოტბა უძღვნა საყვარელ მეფე-ქალს:

*

„უფლისა იყო ბრძანება,
შაირტყა მამის ხმალიო,
მამის სამეფო აიღო,
თვითონ ბრძანებდა ქალიო;
ხმელეთ თავისად მაიგდო,
იმდენიცა აქვს ძალიო;
შუა ზღვას ჩადგა სამანი,
შეაბა რკინის კარიო“.

(„ბრძანებდა დამზადებელი“.)

თამარის სახემ, მისმა პიროვნებამ ქართულ ეპოსში ჰპოვა თავის ასახვა. სწორედ მდიდარმა ქართულმა ეპოსმა „ამირანიანისა“ და „ეთერიანის“ გვერდით შემოგვინახა გადმოცემები თამარ მეფეზე.

უნდა ითქვას, რომ ქართულ ეპოსში თამარი ასახულია როგორც ბრძენი მეფე და ამავე დროს მშვენიერი ქალი, ქალი, რომელსაც შეუძლია სიყვარული კარგი ვაჟუკაცისა, რომელსაც ჩვეულებრივი ადამიანური გრძნობები აქვს.

თამარის მესობზე იოანე შავთელი წერს:

„ძირით მისისა იესესისა
შვილი მართალი იშვა ცხოვრებად.
ქალწულ-წმინდისა წილსგდომილის,

საქართველოსა მეფედ წოდებად“.

ჩახრუხადის პოემაში „თამარიანი“ ჩაქსოვილია ავტორის დამოკიდებულება საქართველოს ძირითადი პოლიტიკური და სააზროვნო პრობლემებისადმი. ეროვნული იდეოლოგია, რომლის მიმდევრად გვევლინება ჩახრუხადე, უშუალო განვითარებაა იმ დიდი ტენდენციისა, რომელსაც VIII საუკუნეში ჩაეყარა საფუძველი.

თამარმა შექმნა უძლეველი ქართული სახელმწიფო, ქრისტიანობის ერთგული ბურჯი და მუსლიმანობის შემმუსვრელი. რაკი თამარი ქრისტიანობის დამცველადაა მოვლინებული ხოლო ქრისტიანობის მოწოდებაა მარადიული ტანჯვისაგან ცოდვილი კაცობრიობის ხსნა. თამარი გამოცხადებულია ახალ მესიად.

გენიალურმა შოთა რუსთაველმა თამარს მიუძღვნა თავისი პოემა „ვეფხისტყაოსანი“, ამ პოემაში განსაკუთრებული სიდიადითა და სიფაქიზითაა წარმოდგენილი თამარის პიროვნება:

„თამარს ვაქებდეთ მეფესა, სისხლისა

ცრემლ-დათხეული,

ვთქვენი ქებანი ვისნი მე, არ-ავად გამორჩეული.

მელნად ვიხმარე გიშრის ტბა და

კალმად მე ნა რხეული,

ვინცა ისმინოს, დაესვას, ლახვარი გულსა
ხეული“.

გრიგოლ ორბელიანის ლექსზე „თამარ მეფის სახე ბეთანიის ეკლესიაში“ ცნობილი მეცნიერი აკაკი ხინთიბაძე წერს: „თამარის ხსენებით გაიღო და თამარის ხსენებით იხურება ელევთის მწუხრის კარები. ლექსის პირველი სამი და ბოლო სტრიქონი თამარს ეთმობა, ერთხელ ლექსის შუა ნაწილშიც შემოგვინახა იგი ზეცისკენ თვალბმბიქვეული. სამივეგან ერთი და იგივე უძრავი სტატიკური სახე, რომელიც ყურს არ უგდებს ხნით დამაშვრალ, დაღონებულ, ბედდაკარგულ ივერიის ძის მხურვალე ღაღადისს, თითქოსდა ამით მიგვანიშნებს: ჩემკენ თუ იცქირებით, ვერაფერს გიშველით, თქვენს თავს თქვენვე უნდა მიხედოთ, ამას აშკარად გრძნობს და განიცდის თამარის სახის შემყურე, სამარის პირას მდგარი 73 წლის მოხუცი, რომელსაც უკვე აღარ ძაღუძს რაიმე იღონოს თავისი დამხობილი სამშობლოს გადასარჩენად“.

თამარ მეფისადმი მიძღვნილი თქმულებების, ლეგენდებისა თუ ნაწამოებების საფუძველი ისტორიული მოვლენებია, რომელსაც ხანგრძლივი დროის სპექტრში გარდატეხილი მივიდა ხალხამდე ის ფანტასტიკურიც კი, რაც ხალხური ზეპირსიტყვიერების ნიმუშებშია დაცული სინამდვილის პლასტებიდან

იღებს სათავეს. თამარის ხანაში მოიყარა თავი ყველა ეროვნულმა მიღწევამ, ყოველივე საუკეთესომ.

ქართველმა ხალხმა, ქართულმა ეკლესიამ მაისის, ვარდობის თვესთან – სიცოცხლის გაფურჩქვნა-აყვავებისა, სისარულისა და შვება სიტკბოების თვესთან დააკავშირა მეფე თამარის ხსენება. მაისის პირველი დღე (ახალი სტილით 14 მაისი) არის წმინდად შერაცხული აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა, სომეხთა, შირვანშა და შაჰინშა მეფე თამარის ხსენების დღე. დიახ, წმინდანად შერაცხული მეფე ქალი ქართველთა წარმოდგენაში ყოველთვის იყო ჩვენი ერის „ლამაზი დედა“ (ვაჟა ფშაველა).

პოეტი ვაჟა ეგრისელი თამარს გვიხატავს როგორც ზეადამიანურ პიროვნებას, როგორც დიდ აღმაშენებელს, მის როლს საქართველოს საზღვრების გაფართოებასა და გამაგრებაზე. პოეტის რწმენით თამარის სახე ქართველი ხალხის მეხსიერებაში დარჩა როგორც ეტალონი სიმაღალისა და მშვენიერებისა, როგორც სამშობლოს კეთილდღეობისათვის თავდაუზოგავად მებრძოლი გმირი ქალისა.

*

„როცა ჩავუვლი დიდუბის საყდარს.

წარსულით საესეს მომაწვდის ბადაგს –
ის მეთორმეტე,

ის ოქროს ხანა.

და ვხედავ დღეებს – თამარ მეფის გვირგვინი
ადგას,

ღამეები კი –

ვარსკვლავების კუბოში წვანან“.

ვაჟა ეგრისელის ეს ლექსი ორიგინალურია, პოეტის საფიქრალი და სადარდებელი საქართველოს ისტორიული წარსულია, გაუნელებელმა სიყვარულმა და ზღვარდაუდებელმა ერთგულებამ თამარ მეფის ოქროვანი საუკუნისადმი ათქმევინა პოეტს ეს დიდებული ლექსი, რომლის თითოეული სტრიქონი XII საუკუნის საქართველოსთან, თამარის სხივნათელ სახესთან ზიარებაცაა და ეს გრძნობა იმდენად საინტერესოდაა გადმოცემული, რომ პოეტთან ერთად თითქოს ხედავ თამარის ქორწილს დიდუბეში, „სადაც დღეებს თამარ მეფის გვირგვინი ადგათ. ღამეები კი ვარსკვლავების კუბოში წვანან“. თამარის იდეალია, მის სახელს მოწიწებით ეთაყვანება და შარავანდედით მოსავს. თამარი სინათლის, და სიკეთის უშრეტი წყაროა – გვარწმუნებს პოეტი.

როცა ეს ლექსი წავიკითხე უნებურად დიდი გალაკტიონი გამახსენდა; „რარიგ მწყურია, შენს შორიახლოს განახლებისა მოვიკლა ჟინი და ვუცქეროდე, თუ როგორ ბრწყინავს ღვთაებრიობის შენი გვირგვინი“.

წინამდებარე ლექსით პოეტი აფხიზლებს ერს, სიყვარულის ზარებს აწკრიალებს. თამრის სახე სინათლედ, სითბოდ ეფინება საქართველოს მომავალ დღეთა თენებას და პოეტთან ერთად ჩვენც გვჯერა თამარ მეფის გვირგვინოსანი დღეების სიმრავლისა. ამ ლექსით პოეტისათვის საინფორმაციო ველი იხსნება. „დიდუბის საყდარი“ თამარ მეფის უმშვენერეს ხატებას გვაზიარებს ქორწილის ფონზე და ვარსკვლავების კუბოში ჩაწოლილი ღამეები თავიანთი იდუმალებით გვაოცებენ და ამოსახსნელად გვიხმობენ... რა მართებულად ბრძანებს სულმნათი აკაკი წერეთელი:

„სულ 28 წლის განმავლობაში იმდენი საქმეები ჩაიდინა, ისე აამაღლა საქართველო, რომ ყველაფერი ამის შესახებ, რომ უტყუარი ისტორიული საბუთები არ გვეჭიროს ხელში, ზღაპარი ან სიზმარი გვეგონებოდა, შთამომავლობამ აღარ იცოდა რაგვარი სამადლობელი უნდა შეეწირა ამ საარაკოქალი-სათვის და ამიტომაც სხვა უკეთესი რამ ვეღარ მოიგონა-რა „თამარ მეფე“ უწოდა, მამაკაცის სახელი მიანიჭა და ამით გვერდში ამოუყენა მსოფლიო მამაკაც გმირ-მრონცხებულებს. ქართველთა ეკლესიამ წმინდათა თანა შერაცხა ეს მეფეთა შორის საკვირველება და სადღესასწაულოდ დანიშნა პირველი მისი, ანუ როგორც ძველად უწოდებდნენ ვარდისთვე.

დღეს მის სახელს დღესასწაულობს არა მარტო დღევანდელი ქართველები, ისინიც კი, რომელნიც ოდესმე ქართველებად ყოფილან, მაგრამ შემდეგ კი დროთა და ვითარების უკუღმართობით გადარჯულუბულან.“

ცნობილია, რომ სულთან რუქნადინმა 1205 წელს მრავალათასიანი ჯარით გაილაშქრა საქართველოს წინააღმდეგ. ელჩმა საქართველოს მეფეს რუმის სულთანის მუქარით და შეურაცხყოფელი სიტყვით დაწერილი ბარათი გადასცა და თავის მხრივ დაუმატა: სარწმუნოებას თუ შეიცვლის, თამარს სულთანი ცოლად შეირთავს, თუ არა, ხარჭად დაისვამსო. თამარ მეფის ასეთი შეურაცხყოფის გამოსაძახებლად საქართველოს მხედართმთავარმა ზაქარია მხარგრძელმა სულთანის მოციქულს ისეთი სილა გააწვინა, რომ „იგი ვითარცა მკდარი დაეცა და იღვა“. დიდი ხნის მერე გონსმოსულ მოციქულს მხარგრძელმა უთხრა, „ელჩი რომ არ ყოფილიყავი, ჯერ ენის ამოკვეთა იყო შენი ხვედრი, ხოლო შემდეგ თავის მოჭერათ“.

თამარის ბრძანებით სწრაფად შეიკრიბა საქართველოს ლაშქარი. მეფემ ვარძიამდე მიაცილა თავისი ლაშქარი. დალოცა და მტრის წინააღმდეგ გაგზავნა. ბრძოლა მოხდა ბასიანში (ერზუმის ახლოს). ქართველებმა ბრწყინვალე გამარჯვება მოიპოვეს. რუქნადინი გაიქცა. გამარჯვებულმა ჯარმა დიდძალი

სამხედრო ქონება და სულთანის დროშაც იგდო ხელთ. ეს დიდმნიშვნელოვანი ფაქტი შთამბეჭდავად დახატა ვაჟა ეგრისელმა:

*

„აღგვად ქართლისა

რუქნადინმა

ჯარი მოჰყარა,

როს თამარ მეფის ძლიერება გადასწვდა

ცხრა მთას.

ახლაც ჩაესმის საქართველოს მტერს

თუ მოყვარეს –

რვაასი წლის წინ, რომ გააწნა მხარგრძელმა

თათარს,

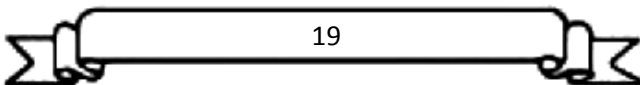
სილა,

იმ სილის ხმა და ღაწანი“.

ამ ლექსში სწორუპოვრადაა გადმოცემული მტრის მიმართ სიძულვილი და საქართველოს დიდი მეფის სიყვარული. ნამდვილი ისტორიული ფაქტით აღფრთოვანებული პოეტი თამარს უძღვნის მეორე ლექსს, რომლის სათაურია „მხარგრძელის ნათითარი“. მას წამძღვარებული აქვს „ქართლის ცხოვრებიდან“ ციტატა: „უხეთქა ხელითა პირისა“.

*

„ვითარცა თათარს –

მხარგრძელის ნათითარი,
სუთფერად აჩნდა ცას
ცისარტყელა“.

საერთოდ უნდა ითქვას, რომ ვაჟა ეგრისელს დიდი, ფიზიკურად წასული წინაპრები ევლინება გულის საოხრად და ნუგეშად და ამიტომაცაა, რომ:

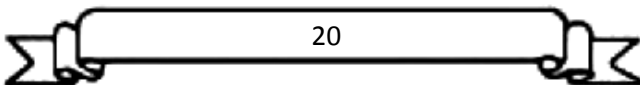
*

„ქარიშხლით ოდნავ შეშფოთებული
ცა,
ვარსკვლავებით მოყვავილე –
მე მიჩანს ბაღად.
სად ალიონი მზის სანთელს მიკმევს –
და მე დღეების –
თეთრ კიბეებს მიყვები მადლა –
წინაპრის სულით განათებულ მშობლიურ
ცისკენ“.

ცალკე სხვა ლექსით ადავლენს ლოცვას პოეტი თამარ მეფისადმი, რომელსაც ეპიგრაფად გრიგოლ ორბელიანის სიტყვები აქვს წამძღვარებული „მიხარის, გიმზერ, ვწუხვარ და გიმზერ და ესრეთ მზერა მსურს სიკვდილამდე“.

*

„ისეც მიყვარხარ...“

ბეთანია შენი თვალებით –
შიშს და სიყვარულს
ნულარ მაძალებს,
თამარ! ღმერთქალო, იღუმალო ხმებით
მოცულო.
შენი თვალები – არის წყვილი ლოცვის ტაძარი,
სადაც მუხლმოყრით საქართველო
დღესაც ლოცულობს.“

*

„ბოლოს,
როცა ცის ლურჯ ფსკერზე –
დღის ნათელი ზღვა რომ დაშრა
და მზეც გაიპარა ურცხვად.
მაშინ მთვარე
მნათთა ლაშქარს –
თამარივით თბილისში კვლავ შემოუძღვა“.

ამ ლექსში გაცხადდა დიადი რწმენა თამარის სიკეთისა და ქველმოქმედებისა. პოეტის რწმენით თამარის სახე მთვარესავით სხივებს ჰფენს მთელ საქართველოს და მთელი დამაჯერებლობით გვარწმუნებს იმ ჭეშმარიტებაში, რომ სამარადისოდ შეინახა ქართველმა ხალხმა დიდი მამულიშვილის და საქართველოსათვის დამაშვრალი მეფე-ქალის ხსოვნა. მისი ხატება დღესაც ამხნეებს და წინსვლისაკენ მოუ-

წოდებს ქართველ ხალხს. მეფე დედოფალი მტკიცედ დამკვიდრდა შთამომავლობის შემეცნებაში, ვითარცა „დედოფალი დედოფალთა, მშვენება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, მესიის თაყვანისმცემელი“.

ქეთევან დედოფალი

„გვაქვს უთვალავი ფერთა“ – ამბობს რუსთაველი და ეს სიტყვები ზედმიწევნით მიესადაგება ვაჟა ეგრისელის მრავალფეროვან და მრავალსახოვან შემოქმედებას, რომელშიც მთელი სამყარო სუფევს და მას აძლევს ღვთაებრივ ძაღას და მიმზიდველობას.

...თუ ყოველგვარი შურისა და მტრობის გარეშე გადავიხედავთ პოეტის „ვარსკვლავებით გადახურულ კარმიდამოში“ (პოეზიაში) დავინახავთ დიდ სილამაზეს, მომხიბვლელობას, გულწრფელობას... ვინაიდან „კარმიდამოს პატრონი“ სულიერად და ხორციელად ლამაზი ვაჟკაცია. უშურნო, უბოროტო, სიცოცხლითა და მზის ენერგიით სავსე... ნამდვილი ქართული ინტელიგენციის წარმომადგენელი“.

ვაჟა ეგრისელმა დაგვანახა ინდივიდუალური შემოქმედება, მან გაგვიღვიძა გმირობისა და ჰეროიზმის, საღი რომანტიკის სული. ვაჟა ეგრისელს უყვარს ფანტასტიკური ამბის, მოვლენის, სიტუაციის წარმოქმნა. ლექსის თითოეული სტრიქონი დაყურსუ-

ღია პოეტური სიმართლით, ტკბილი და გადამღები, უფაქიზესი გრძნობები იწყებენ აღტაცებულ ძგერას ჩვენს გულში და მშობლიური ძალა გვიწევს და გვიხმობს მამულის მოსაფერებლად, მამა-პაპურის მოსაფრთხილებლად. „ვაჟა ეგრისელს მარტო „შავ-ლეგო“ რომ დაეწერა, ამითაც უკვდავყოფილი იქნებოდა ქართულ მწერლობაში.“ დიდი არისტოტელე პოეზიის სასწაულმოქმედებაზე მოგვანიშნებდა. ვაჟა ეგრისელის ლექსებმა ისტორიაშიც ჩაგვახედა და თანამედროვეობის განსჯის საშუალებაც მოგვცა. პოეტის მეტაფორაში მკაფიოდ იხენს თავს პოეტური ფანტაზიის სიუხვე და ფერადოვნება. ლექსი, რომელსაც პოეტი წერს, მისი რაობის – ხატია, რჩეული ლექსები – სულის დღიური.

პოეტი ვაჟა ეგრისელი ხოტბას ასხამს ქეთევან წამებულის ხსოვნას. ლექსში „ქეთევან დედოფალი“ ამბობს:

*

„სისხლიან პირით უცინიან

ორღესულები –

შუა გაჩეხილ მტერს და მოძალეს...

და წარსულიდან

კვლავ მოისმის

ლოცვა და კენესა:

„ჩემს საქართველოს აარიდე
ლახვარ-ბოძალი
და ისევ ისე მოიდე ჩემსა“.

წამებული დედოფლის ღოცვა ლექსის უმშვენი-
ერესი კომპონენტია და მისი სხივნათელი სახე ვარ-
სკვლავად ენთება ჩვენს სულში და ქართველი ერის
ისტორიულ მემსიერებაში სამუდამოდ იკაშკაშებს.

ციალა მუსხია

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, აფხაზეთის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი.

*ნაწვევტი წიგნიდან – სასწაული და ფანტაზია
(ფიქრები ვაჟა ეგრისელის პოეზიაზე)*

გაგრძელება შემდეგ ტომში

დაღონებული,
სევდის ბალიდან,
ხელს ისევ გიქნევს ლანდი
ბესიკის,
გღვეენ ღღეები, როგორც ჩაფრები,
დრო მიგაქროლებს გზებით –
უვალთ,
გაუხედნავი პოეზიის ფაფარს
ჩაფრენილს.

1979

ბრიბალუბი

არიან შეურაცხადნი,
თავხედები და
ურცხვები,
ეცყობათ შორით მოსულებს,
აფრებს ეზრდებათ მუცლები,
ქარი როს დააორსულებთ.

1958

შიო მღვიმე

აქ არიან სადღაც... ვხედავ,
ოქროს უამის
დამწინდველებს,
რიტორებს და პიტიკოსებს,
ძველებსა და აწინდლებს,
კელაპტრებით...
ეტრატებით...
ოპიზრებს და მთაწმინდლებს.

1978

სუსხიანმა დღეებმა,
ქარი თავს დაარისხეს –
წერწეტას და
კარკაცას,
მაინც ციცქნა ალვის ხე,
უცებ,
როგორ დაკაცდა.

1959

ჩემი ბული ვარსკვლავს უცემს

მთვარისა და მზის სათვალით,
კვლავ ვკითხულობ
დღეს და ღამეს,
ვით კალენდრის შავ-თეთრ ფურცლებს,
იგულისხმეთ,
რაც რომ ვერ ვთქვა,
შესეთ,
როგორ თრთის და ფეთქავს
ჩემი გული, -
იმ შორეულ ვარსკვლავს უცემს.

1992

არაფერია მარადიული!
ქვეყანა ნახავს
(მათ უდგათ შიში),
რა დღეს რა ხვალ,
წაიქცევა სასახლე ქვიშის.

1995

ღადო ბუღიაშვილს

ცოდო-ბრალით დაბინდული

ეს საწუთრო –

გაფერადდა,

რადგან ფერთა გამად მოხველ,

აბა,

სხვა ვინ შთაბერავდა

სულს

კინტოს და ყარაჩოდელს.

1971

ქართულ სიტყვის სალი კლდიდან,
სტრიქონებად ჩამომტვრეულ
ჩემი ფიქრის ქვას
და ფიქალს,

ცა –

ათობს და

მზე – აცოცხლებს,

და ღღეები ჩემს ნაფიქრალს

მომავლისკენ მიაცოცებს...

1995

ჯუკუს ღობესთან,
დაკას შუკასთან,
ჩანს ზამთრის თეთრი
ნაფეხურები,
ჭასთან ალვის ხე დგას გაქურდული,
და მის თეთრ ტოტზე
დამჯდარ ბელურას,
ჩემი ბავშვობა ეპარება –
ხელში შურდულით.

1979

მაღალ მთებიდან ჩამოსულები,
ჩემი ღურჯთვალა
მდინარეები,
სიმშვენიერეში მარად მარწმუნებენ,
ისინი დედა – მტკვარს,
ვით ქალწულები,
ტანის რწევა-რწევით თბილისში
შემოყვნენ.

1987

ბაბილონის ბოლო

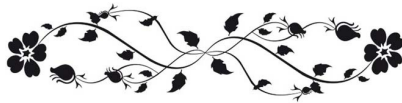
მილიარდი წლის უღრანიდან
რომ გვათბობს
მზის გულია,
ის თავის შემცველელ ასას ელის,
ცამდე კიბე მიდგმულია –
ასასვლელი.

1989

მესმა ცხვირი კვლავ დააცემინა
და შეარყია სამყარო
მთელი,
შორეულ ცაში გამოჩნდა მთვარე
(შეშინებული ვარსკვლავების
ცრემლებით სველი),
ახალ გაჭრილი საფლავეით
თბილი და მწარე.

1983

მომდევს დღეების ლაშქარი,
ვით ჯარი მეფის –
სპილოთა,
ღექსს, ვით მარილის კენიტს ვტყორცნი
და ვაჩენ ზღვას და
ქარიშხალს,
რომ ჩამომესხნან მდევრები,
და, მაინც მესმის ზღაპრიდან –
ყირმიზა –
ყამარ ქალის ხმა,
ღრიალი ბაყბაყ დევების.

1959

შავ ღამეებს გარდასულთა –
ვარსკვლავების ვარცლში
ცრიდა,
სანახები კუს და ლისის,
და რომ მოჩანს ქართლის ციდან,
მთვარე არა,
კოშკი არის ცამცუმისი.

1962

არაგვის პირას,
ტყეს შეაკრობს
რაშის ჭიხვინი,
და შეღამების მღვრიე ქარ-ბუქში,
თითქოს ასმათის მესმის ქადილი...
ასე მგონია,
სადღაც ახლოს
გამოქვაბულში,
ერთურთს ხვდებიან ტარიელი და
ავთანდილი.

1967

მოულოდნელად თუკი აცივდა,
და შენთან მოსვლა
თუ დავახანე,
ეს იმას ნიშნავს,
ბერიკაცივით,
ვერ მივაშურებ ღამის ბარებს
და ყავახანებს
და...
შენც მშვიდობით...

1989

ვით აღრე,
ახლაც ადამის
ძე,
კაცი სინდის-ნამუსით
ფასდებოდა და ფასდება,
გვაცვია უამთა სამოსი,
რაც
რომ დღითი-დღე
გვაცვლება.

1972

მკერდზე მიკრული დედა –
მშობელი,
უცებ მომწვევია და
ამაცალა,
მიტომ ვარ მისი უკმაყოფილო,
ეს დედამიწა
არა ყოფილა,
არც დედა,
და არც დედინაცვალი.

1989

რა საჭიროა დიდრო და კანტი,
საწუთროს სიბრძნე –
მე ვიცი თავად,
რომ არ ვეყოფი სიკვდილს ლუკმადაც,
წიგნში რომ ბორგავს სტრიქონთა ლავა, –
ეს –
ჩემი სული ამოუულკანდა...

1992

გაიელვებს ღრუბელი –
 ცის შორეულ კიდეზე,
 ხატებად მილოსელის,
და...
 დაფრენენ ვარსკვლავნი –
 ქრისტეს ანგელოსები.

1962

ცის გახსნას ველი სულის მიღევით
და ცოდვით სავსე –
მიწის სტუმარი,
როდესაც ვუმზერ შორეულ ლაქვარდს,
ციდან მომესმის ხმა –
იდუმალი:
ვაჟა!...
ვაჟა!...
ვაჟა!...

1959

გაბრაზდება და უფალი,
ცას –
ელვის სახრეს გადაკრავს,
და სანამ იგი იტირებს,
მთვარე, ვითარცა მეტივე,
ღამის ამღვრეულ
ჩანჩქერში,
ვარსკვლავებს მიატივტივებს...

1981

ხილვა: სამოთხე

ღვას ლელვის ხე...

ღუმს უნასი...

და სამოთხის ედემ ბაღში,

არ ჩანს ფეხის დანადგამი,

ორნი (ცრემლებს ღმერთს უკმევენ,

– ალბათ ევა და ადამი)

წუხან ღვთიურ სასუფეველს.

1964

არ ჩანს ღრუბელი ელვის დეზება
და ქარიშხალში
მბორგავი ზღვები,
მიწას ატყვია, ვით ანაცერი,
ცა –
მდინარეა,
ვარსკვლავები –
ოქროს თევზები,
მთვარე – ფაცერი.

1977

სული ზეცისკენ მიიღტვის,
მარადისობის ფრთის ქნევით
და ჩვენ არყოფნას ვუფრთხით,
თუმც ვიცით,
ბოლოს ვიქნებით,
წაღა...
მატლი...
და წუთხი.

1961

ჰეგავის სინათლის ნაპირი,
მოსილი ეკალ-ბარდებით,
ჩემი მფარველი დუმს კალთა,
სიმღერით –
ტირილნარევით,
მისვლას ვაპირებ უფალთან...

1977

რითმის ჯინჯილით თავს გაწონებენ,
უბრწყინავთ ლექსი,
ვით ეპოლეტი,
თითქოს არიან მეფის ტოლები,
სამშობლოვ ჩემო!
გეყოლება ბევრი პოეტი
მაგრამ სხვა ვაჟა (ორის გარდა),
არ გეყოლება.

1959

შხამით ნალესი ყველა ისარი,
ზურგში კი არა,
გულში გვხვდება მტრისგან ნასროლი,
მაინც ვერა და ვერ მოგკლეს –
ოლოდ!
მაგრამ თუ ქვეყნად ყოველივეს აქვს
დასასრული,
შენს მოთმენას და აქ ყოფნასაც ექნება
ბოლო.

1961

ქართველმა კაცმა უნდა ილოცოს
და ილორში ღამე ათიოს,
რომ ღმერთმა იქნებ,
ძმათა სისხლი,
ძმათა ცოდვა, კვლავ აპატიოს.

1994

ჭიშკართან აღარ მხედება წკმუტუნით
ბათურა –

ჩემი სახლის ერთგული,
ბუხარს არ ასდის კვამლის ბულული,
დგას მოწყენილი ოდა მეგრული,
დარდის ძველ ყავრით
გადახურული.

1984

მეტეორები

ცაში ტრიალებს ცოდვის მორევი:

მთვარე ვარსკვლავთა

სისხლში იხრჩობა,

ღამე ხელსა კრავს და ცვივიან მეტეორები

ბნელში და შიშით დაბლა მოჰქრიან...

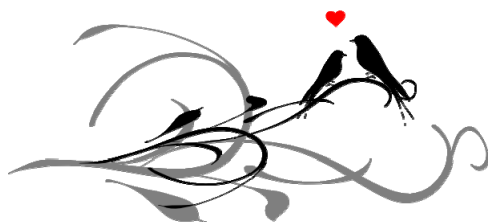
მაგრამ მიწამდე –

სული ვერც ერთს

ვეღარ მოჰყვებათ,

რადგან გზად ცეცხლის სიბოხოქრეა.

1981

კბილდაკრეჭილს –
ვხატავთ ცელით
და ვედებით ღობე-ყორეს,
ნეტავ ცელი ვინ უპოვა? –
სიკვდილს –
ქვეყნად ყოვლის მომრევს,
უძლეველს და სწორუპოვარს.

1988

ცააშხა

ცას რომ მსხვერპლს სწირავდნენ
კოლხეთს თუ
მიდიას,
ღმერთო,
ჩვენს წინაპრებს შეუნდე!
ცააშხა,¹ -
ცის ღღეა,
და სინათლის მაგიერ,
ღმერთი ცას,
მზეს უნთებს.

1981

¹ ცააშხა – ცის ღღე. /მეგრ./

უჯარმაში

ყიჟინით და ხმლის კვეთებით
უამრავი დრო
გარდახდა,
ბევრი სახე ჩაქრა მნათთა
უჯარმაში კვლავ ჩანს
ვახტანგ –
“ლომი იგი ღოძთა” და “გოლიათი
გოლიათთა”!

1967

ლიახზო

სულ ცარიელი ძვალი
და ტყავი,
როგორ გამხდარა ჩემი ღიახვი,
ადრე კი ღომი,
ახლა ფიტული,
იქვე წყლის პირას ფრთას ძლივს
მიაჩვენებს,
ციცქნა ნიავი,
სულ ახლახან წამოჩიტული.

1981

სიყვარულით დათაფლული,
აღარ მესმის ხმა
ეროსის,
არ ყვაეილობს ხე –
ბორჯღება,
ჩემი ფიქრის კენწეროზე –
მაღე დამე
შემოჯღება.

1995

ეფინება ნისლად არაგვს –
წარსულიდან ვიღაც კვიის...
და ღვებიან ცერზე მთები,
ვაჟას თვალი –
ტკივა ტკივილს,
ვაჟას ცრემლებს –
სდით ცრემლები.

1993

ნაცემი ქარის ქარაშოტებით,
დაღურჯებოდა მთელი
სხეული
ზღვას და... ბლაოდა კოლხეთს ვერძივით,
ტალღა კი გრიგალს –
გამოქცეული,
ღრუბლებს მიჰყავდა ცრემლიანი
და დაძენილი.

1993

ყულევთან

მესმის ტირილი გოგო-ბიჭების,
ფეხებზე ქაფის ჯაჭვი
მედება,
ყულევთან ზვირთთა გულისცემა ისევ
გახშირდა,
თმაგაწეწილი კივილი და
მოთქმა დედების,
ამოაქვთ ქარებს წარსულის და ზღვის –
ზარდახშიდან.

1962

ვითარც რომში მარსის ველზე,
ქანდაკება ფარსმან
ქეელის –
მეფის და მოისარის,
აქ –
თბილისში დაიდგმევა
ძეგლი კაცის,
ვისაც ველით,
ჩვენ “მგოსანნი გლოვისანი”!

1994

ღმერთმა ბევრჯერ გადმოხედა
და კვლავ ნახა,
როგორ ბოლავს, –
მითებში და ლეგენდებში
ამოსული აქ კოლხეთად:
“ჩე გოლა” და “ჭითა გოლა”.¹

1993

¹ ჩე გოლა და ჭითა გოლა – თეთრი მთა. წითელი მთა.
/მეგრ./

აგვისტოს სიცხით გათანგულს,
არც სახე უჩანს,
არც პირი
და ბნელში ზღვა არარაობს,
თუმც უნანავეს ნაპირი –
პალმის ტოტს,
ვითა მარაოს.

1978

თავს აფარებენ მიმწუხრს ღრუბლები,
ჩამავალი გზით მოგიზგიზენი...
აფრა –
ქარიშხლის სუნთქვას
ნატრულობს,
ზედაპირს ხერხავს ქეო ზვიგენის
და...
წევს ზღვა მუცელგამოფატრული.

1978

მამული ისევ მოელის
ცამცუმს...
უსუკს და ამირანს –
შვილებს,
სიცოცხლის მოსურნეს:
“ზღაპრიდან გამოპარულებს”,
ლეგენდებიდან –
მოსულებს.

1993

შვილმკედარ ჭირისუფალივით –
უმთვარო ცა,
შავი ღრუბლის
ნაჭერს შუბლზე კვლავ წაიკრავს
დარდიანი,
და ქუხილზე სუნთქვა ეკვრის,
და ვარდი რომ
ვარდი არი,
ისიც იცვამს პერანგს ეკლის.

1982

მიჰქრის უამი –

დღეთა ფეხქვეშ მფენელი,

მაქრობელი წყვდიადის და...

მოდარე

გითვაღთვალეbs უფლის სასუფეველი,

ის “ახლო არს, კარსა ზედ” –

მომდგარი.

1960

სამშობლოსათვის თავდადებულთა
ხსოვნის დღეები
იმედს კვესავენ
მათი გულისთქმა მესმის გმირული,
მეც კოლხი ვარ და...
მეც ცოტნესავით,
ჩემი სამშობლოს სიყვარულში ვარ
ჩაკირული...

1992

ცას

შუა გახევს ელვა,
თითქოს მოშე ან აბრამი,
საქორწინოს ჭრიდეს ფართალს,
ღამე,
მთვარის თითისტარზე,
მოქათქათე ღრუბლებს ართავს...

1961

ქართლის ღამე

ვარსკვლავებით გადაწერილს
ცას გადაშლის –
როგორც გუჯარს,
როს ღრუბლების ნახავს ურდოს,
მეცხეულად ქართლის ღამე,
მთვარის მახვილს –
კვლავ ჩაბღუჯავს.

1992

მე ვარ ენქიდუ

ფიქრმა უეცრად მომაშხეფა ტალღა –
ეფფრატის
და ძილგამკრთალ და თვალბნელ ღამეში,
ორი ანრდილი წამოვიდა ჩუმი ფარფატით
და სანთლის შუქზე –
ჩვენი მზერა გადაიხიდა:
– მე ვარ ენქიდუ!
ის გილგამეში! –
მომესმა უცებ,
ათასეულ წელთა იქიდან.

1979

გავეურებ სივრცეს,
მთვარე ისვენებს,
და ვარსკვლავებით თვალი ერთობა,
ნაპირზე მშვიდად დგანან ხეები,
ჩემი ფიქრები ცას უერთდება,
ვითარ მღელვარ ზღვს –
მდინარეები.

1989

ეპიგრამები

ვინ იცის, რა გზით უვლია,
ფიქრებს რომ მიშლის
ბეწვივით:
ამ უცხო ცას რომ შეეშუს,
ძაღლი არის თუ სულია,
შორეთში –
გარდახვეწილი?!

1983

სერაფიტა

სილამაზით მჯობნი,
მაგრამ
აფროდიტე არ იყავი,
შობილიყავ შენც ქაფიდან,
მაშ,
მცხეთასთან –
მტკვრის სარკეში,
ვით გიხილე, სერაფიტა!

1960

ღურჯი ზღვები და მდინარეები –
მიწას წყლულებად აჩნია მკერდზე
და ჯერაც აღარ შეხორცებია –
და მარადიულ ტკივილებს ეროვის...
ცის უსასრულობაა –
ღმერთი,
ვარსკვლავები –
გაქვავებული ღოცვებია.

1978

“სამძღვარს” იქით,
ისევ ისმის ჭიხვინი,
უგზო-უკვლოდ მფრენი
ტატოს “მერანის”,
ცა და მიწა უსმენს სულ გაღურსული,
უამიც მიჰქრის...
ვერ ამოხსნა ვერაინ,
რას წერს ღამე –
ვარსკვლავების ღურსმნულით.

1966

ზეცა,

მიწას მსუბუქ დარდად,

შუბლზე აფენს

ნისლის ხაშხაშს,

და ქვეყანა შავი ღამის –

მთვარეს, როგორც მთვარსარდალს

ვარსკვლავებით

დაულაშქრავს.

1971

ზღვის ლაქვარდოვან სიმსუბუქეში,
ქარები,
უფროობას ითმენენ...
ცაში ღრუბლებმა ატეხეს ხმაური,
როდესაც ჩაუყო უბეში,
ცისარტყელამ –
ფერადი თითები.

1967

ბზის ტოტებივით ზამთარ და ზაფხულ,
ლოცვები ჰყვავის იღორს
და ყინწვისს,
არ ეკიდება ჟამი თბივით,
ხეები –
ვედრებაა მიწის,
მარადჟამს ცისკენ ხელაპყრობილი...

1967

სიყვარულისთვის გეზაგრავს უფალი,
სული გველევა კარგის
ლოდინში,
თავი გეჭირავს მაინც ამაყად,
მაგრამ დღეები –
ღამის როდინში,
ქვამარილივით მაინც დაგუნაყავს...

1977

უხმო ძახილი

არავინ იცის წელი რამდენი,
გადავიწყების წვავედა სახმილი,
ზვირთთა აკვნებში
ქარმა არწია...

და ბოლოს მაინც –
დაღუპულთა უხმო ძახილმა,
ჩემს ფიქრთა ზღვაში
შემოაღწია.

1969

კავკასიაში ბინდლება

“ჩეჩნეთი მიწასთან გაასწორეს
რუსეთის ჯარებმა”.

გაზეთებიდან

მოესმით წინაპართა ძახილი

ინგუშებს,

ჩაჩნებს და

ადიღელთ,

მეოტების,

კერკეტების და სინდების:

სანთლებად “მახვილი ადიღეთ!”

კავკასიაში ბინდლება!

1994

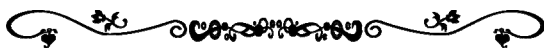
მზის მცხუნვარებით არ თბებიან
და ახრჩობთ ქარიშხლის
“სურნელი”,
ზღვები –
მიწის ქვაბში დამწყვდეული,
მკლავებდაკუნთული –
გოლიათებია,
მარადჯამს თავისუფლების მსურველი.

1991

ვარსკვლავთა ქვიშით გახურებულ
ცის უდაბნოში,
აღბათ მოსწყინდა მარტო
წანწალი
(რადგან ღმერთობა არტემიდეს არ
დაუფასდა),
ამიტომ თავის ჩამოხნობა სურდა უფალსაც,
ელვის თოკით და...
მაგრამ ბევრჯერ მე წავასწარი.

1972

ვით მომლოცველი,
მთვარის სურჯინით,
კარიდან-კარად დადის
აპრილი,
თითქოს და ჩვენი ბერი პაპაა,
ოკეანე კი გველემპია,
მზად მყოფი,
მიწის ჩასაყლაპავად.

1986

მწვანე ნისლებში სძინავთ ჭიუხვებს,
თოვლის სიზმრებში –
თრთიან ქედები
და გაზაფხულის ცას აბოდებენ,
მზეს –
გამოქცეულს ზამთრის მთებიდან,
უკან მოსდევენ ჩანჩქერები –
უხმო გოდებით.

1976

ღელვა და აურზაურში,
თოლია გამოიზამთრებს...
ქარის ხმა ისევ აფეთებს:
ზღვების –
შავსა და გრუზა თმებს,
მთების –
ჭადარა საფეთქლებს.

1959

ორთა ღიალობი

– სანდრო?

– ჰო, სანდრო!

კაცი ჯანმრთელი,

სად-საღამათი,

წასულა წუხელ...

აი, ამიტომ არ არის სანდო

სიცოცხლე!!!

– სიკვდილი?

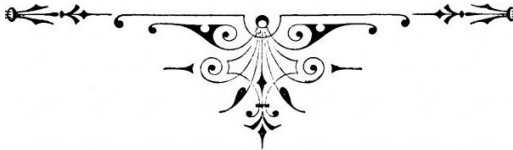
– სიკვდილმა არ იცის ღალატი!!!

1965

გადაუფრინეს ფრთებს და მწვერვალებს
ცას და ღმერთებთან მებრძოლ ტიტანებს,
და დიდი სიბოლო რომ წაიდეს
შემოდგომაზე,
ჩვენმა მერცხლებმა,
გაზაფხულზე –
ისევ უკან ჩამოგვიტანეს.

1987

სობის პირას –

ღურჯ ჭალაში,

შავი აბრეშუმის ხნული,

ერთმანეთზე აფენია...

ვით კოდალა ხეს წიფელის,

გლეხი გუთანს –

ჩაფრენია.

1964

ქოფაკივით მზის ენა გადმოგდებული
ივლისი,
ცოფს ყრის და ღობე-ყორეს
ედება,
შეკრთნენ და მიწისფერი დაიდეს ქედებმა,
დადის...
და ხახამშრალი წყურვილი,
ჭებში ოწინარივით იხედება.

1959

საირხე

წარსულ დროთა –

ძველ მარნებში,

სხედან ჩვენი წინაპრები

და კვლავ ცლიან მზის ფიალებს...

და... იმათმა რომ შეაბეს,

ის კარები უჭრიალებთ –

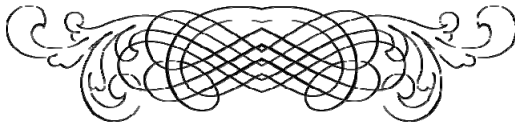
საირხეს და ვანის ქვაბებს.

1991

უცებ ხვლიკის კუდის ფერად,
ცისკიდური ამომწვანდა,
მერე წამსვე დანახშირდა,
ქარის –
ხმალი ამოწვდა
ზღვამ,
სიჩუმის ქარქაშიდან.

1959

საბავშვის ნანადირევი

“გიბრძანებ (ყარჩიხა ხანს), კახელნი
ამოწყვიტო, ქართლელნი დედაწულიანად
აპყარო და სპარსეთს წამოასხა, ხოლო
მოურავი დაუყოვნებლივ მოჰკალ, თავი
მოჰკვეთე და გამომიგზავნე”.

შაჰ-აბასის წერილიდან

მოფრინავს შაჰის შათირი,

უცებ გამოცდა ლოჭინს და...

ხუნდში გაება “ქედანი”,

თუმც სიკვდილს მოაჭენებდა

წიწილი იქედნეთანი.

1964

სადღაც ღრუბლებთან,
რომელიღაც შავი ფრინველის –
გაშლილი ფრთები ისევ ირწევა...
ცაზე რომ გაკრთა,
ელვა კი არა,
ღმერთმა პირჯვარი გადაიწერა.

1961

“დიდ თურქობა”

დარჩა ქვეყანა ურჯულოთ,
არ უჩანს დღეებს –
ფრთაშავეებს,
არც ბოლო, და არც სათავე,
მარტვილს მირონს არ ხარშავენ,
მცხეთას ყრმებს აღარ ნათლავენ.

1973

მთები –

ღმერთების საფლავებია,

დედამიწას კოპად რომ აზის

მზე ადნობს წუხილს, თეთრად

გადმოშლილს,

ხახამშრალი ვარსკვლავები –

ცის უდაბნოში,

ვით ბელუინნი დაექებენ მთვარის ოაზისს.

1969

მწუხრის მოსურნე და მომლოდინე
ზღვა –
დუმს ქარებით
გადაბელილი...
და, ცა ქუხილის ტორებს კვლავ იქნევს,
მიწა კი მაინც დედაბერივით
წველის და წველის
ღრუბლების ჯიქნებს.

1972

აქ,

სასაფლაოს მაღალ ცაცხვებთან,
მზის ამოსვლამდე,
ამ სისხამ დილით,
რომ ჩაუარა მკვდართა პალატებს,
სული წმინდაა –
პეპელას ჩრდილი,
დასაველეთისკენ რომ მიფარფატებს...

1957

ზესკნელი სკაა –
ვარსკვლავების ისმის
ზუზუნი,
მთვარე კი დედა-ფუტკარია,
და ცა ახურავს მიწას,
ვით როფე,
მამლები ყივილის პროექტორებით –
ანთებენ ღამეულ სოფელს.

1962

რადგან მეოცის ვერ მოვასწარი,
ოცდამეერთე საუკუნე
უნდა გავხედნო,
თუმც მიფრინავენ წლები, როგორც გუნდი
წერთა,
სხვა ათასწლეულს მსურს გადავხედო,
ორი ათასი წლის –
კენწეროდან.

1995

ყოფლის წამლეკავ ქარსა და
ქაოსში,
დრო მიგვაქროლებს,
ვითარცა ბაიდას,
და წვეთავს სინათლე...
და უფრო ბინდია,
არავინ იცის მოვსუღვართ საიდან,
ანდა სად მივდივართ...

1978

ირგელივ სუფევს წკვარამი,
თუმც ღღეები აკმევენ,
ჩემს ფიქრებში მზის ღერებს,
ამდამ ჩემს სარკმელთან –
მთვარე ყელს მოიღერებს...

1966

ნაცარქმია

ზღაპარში ყოფნა –
ბოლოს მემცხეთა,
დროს –
დედინაცვალს ვუთხარ
“არული”,
და იმ ძმათაგან –
მე ვარ მეცხრე ძმა,
დევის კოშკიდან გამოპარული.

1959

ცაში,

მთათა მწვერვალების,

ნახტომები ჩანს

ვეფხური,

და თოვლს,

ქარის ფრთა ერწვევა...

მთვარე –

თეთრი მწვევარივით –

მისდევს მნათთა ნაფეხურებს...

დაეწვევა?!

1978

მამლის ყივილით და მზის ძახილით,
ადიდებულა ცისკრის
ნაპირი
და ნათელს მთები ვერ აკავებენ,
ღამე,
სივრცეში გაწოლილა გველეშაპივით
და ხახა საგსე აქვს
ვარსკვლავებით.

1978

გადმოსულთ მღელვარ ზღვათა იქიდან –
მტირაღა ღრუბლებს,
და ქარებს შეშლილთ,
გზა-გზა ამშვიდებს და ამუნათებს
და მთელი ღამე,
უზარმაზარ
მზის სანთლით ხელში
მოიწევს ღმერთი, –
დღის უკუნი რომ გაგვინათოს...

1962

ფშავსა თუ შუაფხოს

მე ვნახე პირველმა:

ფშავსა თუ შუაფხოს,

ნიაგმა ნინველმა,

აღუჩას გულ-მკერდზე

მფეთქავ ძუძუსთავს –

ციცქნა კვირტს,

თითი ვით შეახო.

1972

ვართ მილიარდი...
განა ათასი,
ამ წუთისოფლის გზაზე მარები,
და ვით ანთებული ასანთები,
რომ არ ჩაგვაქროს ქარმა
უამთასელის,
ღღეებს,
ვით ხეებს ვეფარებით.

1994

თვითონ ჩვენგან განწირული,
დაღუპვისგან,
კვლავ რომ იხსნას,
საქართველო თვალებსველი:
მოყვრის შიშს და
მტერთა რისხვას,
იმ გორდა ხმლის ელვას ელის,
ერეკლემ რომ შემოიხსნა!

1995

ზღვა ქარიშხალს ელოდება,
ბოლთას სცემს და
გულში დელავს...
ცას ღრუბელი აწევს ბარგად,
მეხის ხმაზე –
გაკრთა ელვა,
და ჩახედა თვალში გაგრას.

1969

მთვარის ცივ და დიდ სარკეში,
ზამთრის ღამე განათევი,
შუბლშეკრული კრთის
უფალი,
და აუდის კვლავ ნათელი
ცად ვარსკვლავებს –
ანგელოზთა ნატერფალებს.

1967

შორიდან,

ზღვა რომ ჩანს კრიალა,

შიგ მუდამ შფოთი და

ქარია...

ცხოვრება

სიზმარი კი არა,

სიზმრის

სიზმარია,

მარია.

1970

მარადჟამს შურის სდევნ თვალები...

სულ ერთად ყოფნის ნდომით
დნებიან,

ასე მიდიან ეს დღეები კენტი, ლუწები,
მაღალი,

თეთრი ბარძაყები –

ტყუპი დებია,

სიარულში რომ ერთურთს უსწრებენ.

1959

ბოლოს მაინც იქ მიდიან,
ბატონის ერთგულ
ერმასავით,
სადაც რკინის ჯვარს ასვამენ,
და ჭიქას თავს წაუქცევენ
წუთისოფლის შხამ –
ნასვამნი.

1989

დღე მზის ღუზას,
როს ჩაუშვებს ზღვაში,
ღამე,
მთოვარის თეთრ აფრას გაშლის,
და ქარი არა,
დადუპულთა სულეების კვნესა
შეაკრთობს ნაპირს... და
აგა ცაში
მიწის დუმილი...
ვით მუხლმოყრილი ტალღების მესა.

1985

ვითარც უვლია,
ისე გაჰყვება,
უამთა მდინარე თავის
კალაპოტს...
შენ უფლის მონა და მიაშიტი,
შვილი “უძღები” და უღალატო,
მშობლიურ ცის ქვეშ ამაღლდები სულად –
გრანიტის.

1994

გრიგალი ქვეყნის დასასრულისკენ
მიაქანებდა მთვარის კილობანს,
და ვარსკვლავები შიშისგან
თრთოდნენ,

არ ჩანდა ნოე,

და...

ქაოსიდან მე როცა მოველ,
“მთელი სამყარო ზღვა იყო ოდენ”.

1959

როცა

ზღვა გულში ჩამიკრავს,
მერე ალერსით დამახრჩობს,
ვიცი, რომ

მე მომინდება
წითელტუჩება ყაყაჩო,
მწვანეთვალება მინდვრები.

1958

ბელორუსიაში

ვარსკვლავების ნაკვერხსლები
ერია წყალში,
ბორგავს ბუგი
(თითქოს აქვე მტკვარია და ნავთლუდია),
და ნაპირებს თავთუხიანს –
ემუქრება გადაბუგვით.

1983

ქარის ზღვის კარად კივის და კივის...
აკანკალებს და ო,
როგორ სცივა,
პანდორას ყუთში დარჩენილ იმედს,
საღამო თიბავს –
სინათლის თივას
და დგამს ვარსკვლავთა ოქროსფერ
ზვინებს.

1976

გვაჩენს და მადლით გვაგებს უფალი
და მსრებზე გვიდგამს
სავსე თუნგივით
და დაგვატარებს მტერიან შარაზე,
ამ წუთისოფლად,
გზა-გზა ეღვრება...
და იმ წვეთებს ჩვენ ვუხმობთ ყოფნად.

1962

ცხოვრების ორომტრიალში,
დღეები –
სანთლებივით მიქრებიან,
და წუხს დრო-ოხერ ტიალი,
ღრუბლები –
მოკვდავთა ფიქრებია,
ცის უდაბნოში –
უბზო-უკვლოდ მოხეტიალე.

1978

ღამით რომ რეკავს იღუმალ ზარებს
და მარადიულ წყვილადს რომ
ერთვის –

მთვარეა – მნათე,

მზე – არის ღმერთი,

ყოველ დილით რომ გვაფენს ნათელს...

1966

უსასრულობას მიჭედელ ზესკნელს,
შიშით შესცქერის ზღვაცა და ხმელიც,
როს მეტეორი გაიელვებს,
ვით დიდი აზრი,
და,
ცას დაწერილს უფალის ხელით,
უფლის ბეჭედი –
მთოვარე აზის.

1967

დაძრწიან ყურსაღარები...
შვილწართმეული
დედები,
ზარს არისხებენ კაკაბეთს,
ცა,
ღრუბლებს –
ელვის მაკრატლით
ჭრის მათთვის, ვით შავ საკაბეს.

1979

ფერს კარგავს ყველა მშვენება,
ზღაპარიცა და
იგავიც,
როდესაც ციდან თოვლი თოვს...
არ გავა ღამე,
გრიგალმა,
ზღვა ზურგზე რომ არ მოიგდოს.

1972

ისე,
როგორც წითელქუდა,
ნაწვიმარ და ნამაისევ
ბილიკს –
მიუყვება სოკო...
ცისკარი კი ნამავს ისევ,
ვარსკვლავების ვარდის
კოკორს.

1962

ყოფნა – არ ყოფნით აბურღულ –
დღისა და ღამის მინდორზე
დის წუთისოფლის მდინარე...
წყლის ყველა წვეთში –
ზღვა ბუდობს –
სიცოცხლით სახემცინარი...

1967

ლოდინით დაღლილ გემებზე –
დგანან ფეხმძიმე აფრები,
ქარიშხალი კი თოლიებს
წივილ-კივილით
ღრუბლებთან
ავა და აიყოლიებს...

1964

ქვიშეთი – 81

შორი გზიდან მომავალი

ხმა –

მოესმის გაზაფხულის

და... ციყვუნა ნაძვის უკან,

შიშით თვალებს აფახულებს

და ტოტებზე ხტის და...

ცმუკავს...

1981

რომ არ შეუხსნან ქურდულად კარი
და არ მოპარონ ცას
ვარსკვლავთა თვალ-მარგალიტი,
დღისით – მზე დარაჯობს,
ღამით კი მთვარე.

1971

ვაუამ იცოცხლა ხუთჯერ ათი
და ოთხით მეტი

წელი...

მე კიდევ ორიოდუ დამრჩა იქამდე,
არსთა გამრიგე თუ არ მეტყვის:

აწ უკვე დროა!

დღეები –

ჩემი ღამაზი დები,

მოდინ ჩემთან სანახავად,

მზეები მოაქვთ,

მე ისევ ვწევარ და თანდათან ლექსებით
ვკვდები.

1993

ქართული დაისები

ელვის სატევრებს ჩაიცემენ,
დრუბლები გულში და...
როდესაც
ჩემი გაჩენის დღე დაივსება,
დარდს და სინანულს ჩაიცვამენ
და მოიგლოვებენ ქართული
დაისები.

1989

აღარ ყოფნის ჰაერი და
სიყვარული
მკერდს შეისხნის
და ღამის ცას აყურადებს:
საიდანღაც წყველიაღიდან
ხმა –
ვარსკვლავის ისმის –
ისნის...

1998

მერეხი

ქარიშხალი ეღვის სახრით,
დრუბლებს მირეკს,
როგორც მესრე,
მესთა-ტეხა ცას აყრუებს,
ღგას ლედვის ხე უდარდელად,
ტანი უგავს ღომის ფეხებს,
ფოთლები – კი სპილოს ყურებს.

1958

გაჩენის დღიდან ფეხზე დგას ზეცა,
მიწა კი ისევ უზრუნველად
წევს სიზმარ-ცხადში
და არ ადარდებს:

დღის კარი რომ ხშირად იღება,
ბოლოს და ბოლოს ფეხზე დგომით ცა
დაიდლება,
მაფიქრებს:

მიწა რას იზამს მაშინ?

1962

დასაუღეთით მიმავალი
მეხი –
გზაზე მიხარხარებს
და სველია, ვით მეურმე,
ცა,
ღრუბლების ნიშა ხარებს,
უჭერს ელვის აპეურებს...

1959

ბრანელი

ვერ უმკურნალეს,
ვერ უშველეს,
ლექსით ავადმყოფს,
მერე გვიან კი შეაწუხათ სინდის-ნამუსმა
და მიჰკიოდნენ დიდებიც და პატარებიც,
თითქოს სადგურში –
დააგიწყდა პოეტს ჩამოსვლა
და...
მარადისობაში გაჰყვა დროის
მატარებელს.

1961

სანამ ჩენი მტერ-მოყვრები,
ახალ სახლის საშენებლად,
დაგვაყრიან ქვას და ქვიშას,
მანამ იმედს ნუღარ ვკარგავთ,
რომ აქ კიდევ არა გვიშავს,
თუ მანდ –
მოვეწყობით კარგად.

1988

ცა,

ღღე და ღაღე მეძახის,

მთვარის ღუმილი მიტაცებს,

მაგრამ მადარდებს

მე უფრო,

რომ ძველ იბერთა მიწაზე –

სიკვდილი

ისევ მეუფობს.

1994

ზღვის კუთხეში მიმჯდარა და
ქარი,
აბრეშუმის ზვირთებს,
ჩამავალ მზის გვერგზე ართავს,
და იქვე ნავს,
ვით პატარას,
შვენის აფრის თეთრი ბაფთა.

1967

შემოღობა, მერცხლები

ჭიკჭიკით თავზე ევლებიან
ოდის აივანს
და ჩუქურთმიან თავის ლოყიდან
მოწყენილები –
დიდხანს მიმზერენ...

აღბათ,

ახლოა დრო –
განშორების.

1959

ვითომ არა?..

კარგად იცი,

მე ვინცა ვარ!

თუ სიყვარულს გადალუბენ...

მეც მიყვარხარ!..

ცას გფიცავარ –

მამაღმერთის

საბრძანებელს.

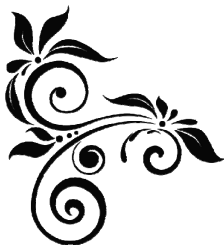
1956

ჰვამის ყანა

აპრილის წვიმით გაღვიძებული,
იქ ახლა ყანა
შრიალებს ჭვავის,
სადაც სიცოვე ზამთარს დაება,
სისხამ დილიდან,
მიმწუხრამდე ბოლთას სცემს
ყვავი
და ელოდება ჭვავის ყანის დათავთავებას.

1959

ხელში ფართ და შუბშემართული
ჩემი დღეები –
ძველ რომაელთ ჰგავდნენ
მეომრებს,
წინ მზე უძლოდათ კეისარივით,
იმ გზას –
ჩემეულს,
ვერვინ გაიგლის
და ვერც ვერავინ გაიმეორებს.

1995

“დედის დაწვეთებულ ცრემლზე ია
ამოდისო!”

გ. ლეონიძე

წუთისოფლის მტვრიან გზაზე,
უცებ დაფრთხნენ დღეები და
განზე გახტნენ კალიებად,
მიტომ ტირილს ღამობს სტვირი,
და მიწიდან კვლავ
იებად –
დედაც მიტომ ამოგვტირის.

1979

ხობის წელის პირას –
პარას ჭალაში,
ზის მოწყენილი ჩემი
ბავშვობა
და ქვიშაში გაჰყავს გვირაბი...
ნეტავი რისთვის?!

1972

მესხეთში

ვეფხის ზოლებზე დავწერო,
რაც შოთას დარჩა უთქმელი
შაირი,
ისე მესხურად,
თქვან, რომ სულმნათი რუსთველის,
ნათელი გადაესხურა...

1963

მთვარის კოშკიდან მოთვალთვალე,
გამოუსწორებელი მეოცნებე
ხედავს:

როგორც კრწანისიდან –
მარტყოფამდე.

როგორც მესხეთიდან –
მეოცემდე.

ერთი ნაბიჯია ყოფნიდან –
არყოფნამდე.

1979

იაზონი და აუსირტი

ცა დააბნელეს ისრების მერეხით
და მერე
შუბებიც

ასხლიტეს,
და... კოლხურ ნავის აფრიდან –
იაზონის და აუსირტეს,
ბრძოლის ლეგენდა
აფრინდა.

1962

რადგანაც კენიტი სიცოცხლისათვის,
ცხოვრება თურმე ყოფილა
ბრძოლა,
რადგან ერთურთს მტრობს მწუხრი და
დილა,
აბრუნებს უამი –
მზის და მთვარის
ვეება დოლაბს
და ფქავს სულდგმულთა მოდგმას
და ჯილაგს...

1971

დიდი ხნის მერე “იქმნა ნათელი”,
თფუი!
ავსულებს,
ეშმას,
შაითანს!
“ამაღლება” და “ნათელხილვა”,
ისევ გრძელდება,
უბედურებას ვარ ჩვეული...
და გადავიტან,
ბედნიერების გადატანა გამიძნელებსა.

1993

ოცდახუთ დეკემბერს მწუხრისას,
განათლა ცა,
ვითარც ბეთლემი,
და მერე მოვარდა ქარი, ვით ნადირი,
და შუაკერასთან მითვლემილ
ცეცხლსა და ნაკვერჩხალს სულ ბოლი
ადინა...

1966

ციცინათელა

ლოცვებით მორწყულ ცის ყანაში,
ღმერთები მნათობებს
თესავენ,
სინათლის ცეცხლნარევ ზარებს –
არისხებს მწუხრისას მნათესავით
პაწია ციციანათელა –
მზის შორეული ნათესავი.

1957

მაძიებელს მდინარეთა სათავის,
მარადის თან დამდეგს
ნამთარი,¹
და ზღვოსანი წინაპარი ჩემი მავალებს,
სანამ საწუთროს –
გზას დავამთავრებ,
ვიყო ზღვის წიაღმავალი.

1981

¹ ნამთარი – ბედისწერისა და სიკვდილის დემონი /შუ-
მერულად/

ვაჯავრებთ ეშმაკს

ყოფნა წყვდიადით არის მოცული,
ფიქრთა გვირაბში
არ ჩანს სინათლე,
სადაც არყოფნა გარბის კვიცივით,
თითქოს ფინიშთან დააგვიანდა,
ვაჯავრებთ ეშმაკს,
როცა ვიცინით,
თორემ შორეთზე მწარე ფიქრი გვტანჯავს
ნიადაგ...

1979

ველგან სიცოცხლის ხმები გაისმის,
“კაფე-თესეო” –
კივის გუბული,
და იშმუშნება ველი კრწანისის –
მაჰმად-ხანის და...
ყაყაჩოების
ცეცხლით ათასჯერ გადაბუგული.

1977

(ნახევრად ირონიული)

მაშრიყსა და მადრიბს ზვერაგ,
და გასაფრენ სივრცეს
ექებ,
რომ თქვან: ეს ვინ გყოლიათო,
თერამეტის ხარ,
მაგრამ მხრებზე,
გრძნობ ორბის ფრთებს –
გოლიათურს...

1959

სწორუპოვარი მებადურია სიკვდილი,
აბობოქრებულ
სიცოცხლის მდინარეში
თევზაობს...
და ამაყად დადის,
არავინ იცის, ხმაურის გარეშე,
სად,
ან როდის მოისვრის
ბადეს.

1987

ნატანეზუი

მზე იყო ნეფე...

იყო ქორწილი...

გურიის ლურჯ მთებს ნისლი ებურა,
და ქარქაშიდან ცად ამოწვდილი

ქუხდა,

ელავდა “ხასანბეგურა”,

და მერე გვიან...

ვარსკვლავებმა მოვარე

ნატანებს,

მამლის ყივილის –

მქროლავ ეტლით ჩამოატარეს.

1962

შეხე?

არყოფნა,

უნდო და ფლიდი,

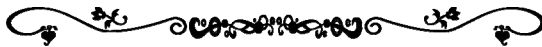
ხიდზე გადადის მოხრილი მშვილდის,

მერე შეჯდება ისარზე და...

ყოფნავ!

მშვიდობით!

1988

ჩემი სამშობლოს მაღალ დირესთან,
ქედები თოვლის სანთლებს
ანთებენ...
და მე ვმაღლდები, ვით მაცხოვარი,
როცა წკვარამში ღამენათევი,
ჩემს ღია სარკმელს
მოადგება
დილის ნათელი.

1979

სიმეუდროვიდან გამოქცეულებს,
რაღვან ქარები
კარებს უღებენ,
და რაღვან ყოველს ბედი განაგებს,
ქედგადრეკილმა ზვირთთა
ბუღებმა,
ზღვის ყანა უცებ გააჩანგეს.

1978

დასაბამიდან ცად ცხოვრობს ღმერთი
და მოკვდავების
არ ისმენს ძახილს,
მათ ლოცვა-წირვას აღარ ესწრება,
ცად უღვას მთვარის –
ქათქათა სახლი,
შემოღობილი ვარსკვლავების
ოქროს მესრებით.

1959

საქართველო დავითივით,
თავდასხნილი ხელთ რომ გეპყრა,
დაგრჩა?

ღელო გატანილი?

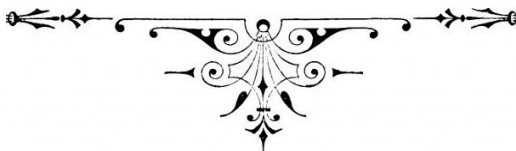
შეეწირე მამულს მსხვერპლად,
საადღგომო ბატკანივით...

1994

ხობის წყლის ანკარა თვალში,
აღსავსე მნათობთა
ამბორით,
ღივლივებს ცის ლურჯი თაღი,
სცივათ და...
ცხელ ქვიშაზე გაგორება
უნდათ ტიტლიკანა
ტაღლებს.

1978

ოცნების მიღმა...

და ფიქრებს იქით,

ყვავილობს ბაღი –

აპრილისფერი,

შორსაა,

მიტომ ჩვენ ვეღარ ვარჩევთ,

და მომავალში მივიჩქართ

თავპირისმტვრევით,

რომ სამუდამოდ –

წარსულში დავრჩეთ.

1988

ტყის უდაბნოში მდგარმა ხეებმა,
ტანთ რომ ღუმილი ეცვათ,
და ქარებში რომ სივრცეს
რკალავდნენ
და მიწას დიდხანს რომ უმაღავდნენ
– გამოუჩინეს ზეცა.

1965

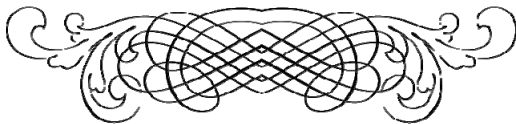
წუთისოფელი ასე ყოფილა,
თუნდაც შირაზის
ვარდით მოჰფინო,
თურმეა სულ წყლის ნაყვა –
თქვა პოეტმა და,
უკმაყოფილო,
უცნობ ბილიკებს გაჰყვა...

1961

თვალეზზე ლიბრგადაკრული უფსკრულები,
დღესა და ღამეს
ვერ ანსხვავებენ,
თუმც ცა სავსეა ვარსკვლავებით –
ძილის ვარდისფერი –
ნამსხვრევებით.

1978

მზემ ფრთა დაკეცა ღამის ბუდეში,
ღრუბლები წვიმის ძაფს
იმსხვილებენ...
და ცრემლმორეულ სანაპიროზე,
უდედოდ დარჩენილ წიწილებივით,
წივწივებენ –
მზის სხივები.

1989

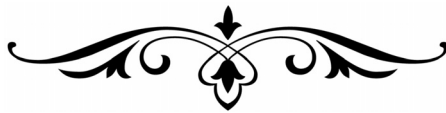
სამყაროს წამში ათასჯერ უვლი,
თავგამეტებით –
მომწყდარ კომეტის,
და ვარსკვლავების ჭრილობები მკერდზე
გატყვია,
ცით მოვლენილი –
შენ ხარ პოეტი,
და დედამიწა ხელისგულზე გიზის
ბარტყივით.

1961

ვით სასპერების,
კოლხების და დიაოხების,
ზღვაში ბინადრობს სული –
ლაზების,
მიტომაა, რომ ზღვა ასე შფოთავს,
რიონიც მიტომ მიიზღაზნება,
ზღვასთან აღარ სურს
შეერთება,
ფეხს ითრევს ფოთთან.

1977

დრო მიდის ნელა...

ყიამყრალთა ვუძლებ დაცინვას,
ვერრა დამაკლო შურიანთა დვარძლმა
და ცოფმა,

ვცოცხლობ იმედით:

დრომ შუაგზაზე ვინც დამაცილა,
იმ კეთილ ხალხთან,
ისევ ისე მომიწევს ყოფნა.

1995

ძიღმორეული მოხუცი მთები
მოჩანან ნისლში –
თავჩაქინდრული,
დროც არის,
საათის ათია,
ღამე ვეებერთელა ცის ჭაღს ანთებს –
მილიარდ სანთლიანს.

1956

დიდხანს იდგება ჯგარი გულზე
ხელდაკრეფილი,
ვითარც ფერმკრთალი ხსოვნა –
პოეტის,
ვისაც საწუთრო არ წყალობდა და
გულგრილობდა,
მერე აღდგება,
და ვით ქრისტე იტყვის “მოვედი!”
და გაგიღიმებთ ცადატყორცნილ –
მარმარილოდან.

1982

იელისის ხვატით გათანგულები,
არაგვისპირას ყრია ლოდები
(როგორც ანისში, “დამნაშავენი”),
დეეებს ზღაპრიდან გამოქცეულებს
(რომლებიც ბავშვებს ისევ
აშინებთ),
ვითარცა ერთდროს დიდი ფშაველი,
მეც სტრიქონებში ვამწყვდევე მაშინვე.

1971

პატარა ხის მკლავზე,

კვირტი თუ ყვავილი,

ფიქრობს: -

ის მინდორი, რომელიც აცვლეს,

ტყეს როდის აიკლებს ჩიტთა ღრიანცვლით,

მთას კი,

ქორბუდა ირმების ბლავილით.

1984

არ დარჩა სამეგრელოში –
დაუსეტყვავი ხეთაგან,
არა,
არ გამოიდარა!
შენ,
ვით აპოლონს,
ხელთა გაქვს,
ხმალიც...
ღირაც...
და კითარაც,
მაინც ვერაფერს ვერ შველი!

1993

აყვავებული ელის სამოთხე
(დღისით მზით,
დამით მოვარის კარავით,
ვისაც ცხოვრების ხე, –
დღეებით შემოეთალა,
დმერთმა ქნას!..
მაგრამ ახსოვს არავის,
ვინმე იქ წასულს, ჩვენთვის რამე
შემოეთვალა.

1989

ათასეულ წელთა ოცნებები,
დამეს თითქოს და აუსრულებია,
მთვარე უჭირავს, ვით თამასუქი:
რომ ვარსკვლავები –
მოკვდავთ სულებია?! –
კითხვაც არის და
პასუხი.

1983

ბებრი არასდროს ვყოფილვართ,
ახლა,
დავრჩით სულ ცოტანი,
ჩვენ ვინც ვიყავით?
დახედეთ
ლოდს,
დავით მეფის ბეჭებით,
გელათის ბჭესთან მოტანილს.

1995

სადაც არაგვი –

მტკვარს ერთვის,

დადგნენ ქედები ბერწები,

მთა-მთაზე გადაიხიდა,

მიწა –

ჩანჩქერთა რძეს წველის

ღრუბლების შავი

ჯიქნიდან.

1977

ქვეყნად ტირილით მოსული,
ნაზამთრალი და
ნამაისარი,
სიცოცხლის ტოტზე ჩვენ სიცოცხლე ვინც
აგვიყვავა,
თეთრით მოსილი,
სწორედ ის არის,
სიბნელისაკენ ჩვენ რომ მივყავართ...

1962

მსუბუქ ფიფქთა თეთრ ნაბადში,
როცა ღამემ მიიძინა,
შეეცვალა ზამთარს ნირი,

ნახა:

ყინვამ ფანჯრის მინას,
როგორ მიაჭყლიტა ცხვირი.

1984

დროსა და ადგილს არა აქვს აზრი,
უამინდლა თუ ამინდია,
ფილიპინებზე,
საპარაში,
თუ აქ, თიანეთს –
ბილიკს უთვალავს... და გზებს მირიადს,
ჰაი,
ჰაი რომ,
“ის” ერთი გზა აერთიანებს.

1960

ღღის შესახვედრად წამოსული
გარიურაუი,
როდესაც იალებს,
ატყდება მთების გერინი,
და უზარმაზარი ცის –
ფიალა,
ივსება სინათლის ღვინით,
მაღე რომ გადმოიღვრება.

1967

სადღაც უსასრულობაში –
დრო მიდის და
მივალალებს
და დრუბლებში ისევ მალავს:
მზისა და მთვარის დათხრილ თვალებს
და ცას –
მიწის თავის ქაღას.

1992

რაა ცხოვრება?!

დღისით და ღამით,

დაგვედეს არყოფნა,

ვით ყიზილბაში

და ზოგჯერ წამით ვართ ბედნიერნი,

ისიც სიზმარში.

1972

ჩემი სიცოცხლის უღელს შეებმული,
აბლავლდებიან როცა ხარები,
მაშინ ეს მიწა,
სულ ერთი ადლი,
მეც მეკუთვნის და თქვენს გახარებას,
მშობლიურ მიწას –
ნუ დამამადლით!

1995

სიმეუდროვეში –

ათასფერად თავზე მოხვეულს
დარდის ჟანგიან ღრუბლებს
იშორებს –

ელვა

და ცას სჭრის ისე გულცივად
და ვითა ბავშვი,
საკეისროთი
ამოჰყავს მთვარე ღამის მუცლიდან.

1958

მნათობთა უშქარ თვალ-მარგალიტის
დიდ სიმდიდრეში და სიუხვეში
(მეფეებიც რომ მუდამ მონებდნენ),
ზეცა ძუნწივით მაღავს
უბეში,
მზისა და მთვარის
ძვირფას მონეტებს.

1978

ვინც მარად ყოფნა მოისურვა
ვიღვამეშივით,
არ შეარჩინა მას დედის ხსენი,
გაქრობა მისი არ დაიზარა,
შეხე არყოფნას,
სიცოცხლე ჩვენი,
ხელთ რომ უპყრია ცარიელი,
ვითა ნიუარა.

1969

შენი წარსული, წუთისოფლის
მტვრიან შარაზე,
მიწკმუტუნებს, ვით ძაღლი
ნაცემი,
მაგრამ მომავლის ნუ გეფიქრება,
დაცემა?
ადრეც იყო დაცემა,
ამაღლებაც ხომ ყოფილა და...
ისევ იქნება.

1995

მზის ჩასვლა მიხარია,
დარდებს ჩავატან –
მარად რომ მსდევდა,
ჩვენს შორის –
მიწის,
პატარა ტიხარია,
ნუ გეშინია, დედა!

1983

წიგნები

“თბილი ქვეყნისკენ” –
უნდათ გაფრენა
და გზას ვერაფრით
ველარ იგნებენ,
დუმს შემოდგომა –
ზამთრის ორეული,
ბელურებივით შიშის ტოტზე სხედან
წიგნები
და ელანდებთ უკვდავების გზა –
შორეული...

1994

არ ისმის ქარის ცივი ჭიხვინი,
ოქროსფერ ფაფარს –
სივრცეში არ შლის,
და ცის სასახლე გადაიქცა უცებ
მიწურად,
სადღაც ღრუბლების
ამღვრეულ ზღვაში,
ფრთა მოტეხილი,
გედისყელა მთვარე მიცურავს...

1976

ვიცი რომ მელი...

წვიმს...

და წვიმა არ მაძლევს

საშველს,

მოვიდე შენთან,

მაგრამ უეცრად ცამ ცისარტყელას

წარბი აზიდა,

ქარებმა წამსვე სველი ღრუბლები,

მშრალ იღლიებში ამოიხარეს,

მზეც გამობრძანდა

ბნელ დარბაზიდან,

გამიცინა და მითხრა:

– იქარე!

1961

პატარა მდინარე,
სუსტი და უნდელი,
ბორცვებს შუა
იკლაკნება,
დრაკონის კუდივით.

1988

კვამლში გახვევენ ბუჩქებს იები,
როცა ზამთარს შორს
დაიგულვებენ,
გადაუშლია მინდორ-ველის –
მწვანე რვეული
და ყვავილების თაიგულებით
მოდის მარტი და...
თან ჭირვეულობს...

1987

ცეცხლის ტოტება და მოყვავილე
და შორეული,
ვით ასპიროზი,
მზეც,

ცის მინდორზე არის დარგული,
და ზღვის დასიცხულ სანაპიროზე
დადის ივლისი,
გონდაკარგული.

1971

წელის წვეთებივით წლები იღევა,
ჩვენ იმედების –
სურებს ვავსებდით
და მერე ვსვამდით სულმოუთქმელი,
ეჰ!

სიცოცხლესთან დასაცილებლად,
ჩვენ გვეოფნის წამის მეთასედი,
შესახვედრად კი მოვდიოდით წელი
უთვლელი...

1972

ჩამოდის წვიმა –

სიყვარული –

ცისა და მიწის,

ვზივარ მარტოკა...

წვიმამ თურმე,

მოწყენა იცის.

1959

პატარა ტაღლები

პატარა ტაღლები ნაპირთან თამაშობდნენ,
ქვიშის ოქროს მარცვლებს
ასველებდნენ,
ხან აშრობდნენ...

ტანთ ეცვათ ქაფის ახალუხები,
მაგრამ უეცრად მოვარდა გრიგალი
და მიამსხვრევინა
ნაპირზე მუხლები,

.....
საწყალი,
პატარა ტაღლები.

1979

თელები

ღვთის სადიდებლად ცად მიიწევენ,
ჯერ საწუთროსგან გაუხედნავი,
ტანწერწეტა,
ნორჩი თელები,
თუმცა ფოთლები კარგად ხედავენ:
დედამიწაზე ყველაფერი
რომ ითელება...

1989

წარმავალია ქვეყნად ყოველი,
ვიღაცამ ჩუმად ჩაიხურჩულა,
დუმდნენ ლოდები...
ცას წვაგდა ცხელი მზის აბედი
და ცეცხლს აფრქვევდა,
ვითა ურჩხული
და... მისთვის თვალის გასწორება
ვეღარ გაბედა.

1986

ჩამოსკდა ზვაუი...

ნისლი ნამქერთა,

ქარმა მთებიდან

უცებ აყარა,

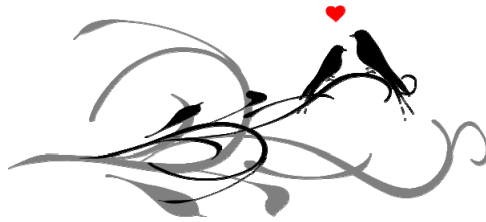
ვღგავარ მწვერვალზე.

აი,

აქედან,

რა პატარა მოჩანს სამყარო.

1992

ცეცხლი და კვამლი

ცეცხლი და კვამლი –
ერთი დედის შვილებია,
მამით სხვა და სხვა,
ცეცხლი კეთილია,
კვამლი ბოროტი,
ამიტომ კეთილი,
ბოროტ ძმას სიცილით,
თავიდან იცილებს.

1989

დარაჯად ედგა ღრუბლების დევები,
რომლებიც ელვის ეშვს
აჩენდნენ,
და მაინც...

როცა ესმა მზის ძახილი,
მთვარე გადმოეშვა ცის კოშკიდან,
პერანგის ამარა,
ვით ამირანის შესახვედრად ყამარი.

1967

დედამიწაზე არ იცის არავინ
 (მათ მოთქმას ზოგჯერ
 მეც ვუერთდები,
თუმც სიევარულით თავს მევლებიან),
რაზე ტირიან ღამ-ღამობით
 ცაში ღმერთები,
ვარსკვლავები რომ მათი ცრემლებია.

1978

ვით მკვდრის დარჩენილი სული,
დასტრიალებს დამჭკნარ
ვარდებს
და პეპელა თავსაც ირთობს,
საფლავის ცივ ქვას ხელს ვადებ
და ვუტოვებ –
ჩემს წილ სითბოს.

1979

სძინავთ მთებს და მთვარის შუქი,
ეფინება,
ვით არილი,
და უძილოს უკვირს უძოს,
რომ დიდუბის საყდარივით –
ჯამთა რბევას,
ვით გაუძლო.

1971

სანაპიროზე მდგარმა ხეებმა,
ნეტავი ერთურთს
რა დაუშავეს,
რომ ერთმანეთი ასე დახოცეს,
ზღვას კი დატალღულ თმებს, კვლავ
უმშრალებს,
ქარი, ნისლის –
თეთრ პირსახოცით.

1967

პრწანისი – 1795

“...მის მიერ გაუღებულ თორმეტ ათას
მოწინააღმდეგეში მხოლოდ ორი აღმოჩნდა
ზურგში დაჭრილი”.

პლუტარქე.

ბრძოლის ცეცხლში მზის ჩასვლამდე
(მტერთა ჩვენთა
დამრაგველი),

მაჩაბლის ხმა ისმოდა აკორდივით,
ველზე იწვა იქ –

სამასი არაგველი,
სამასივე გულში იყო დაკოდილი.

1963

აქ დღეა,
აღბათ,
იქ – საღამოა...
და ჭია-ღუას რომ მიუსევენ,
“პახმელიდან” ვეღარ გამოვა,
ჩვენთან არყოფნით
ნაბახუსევი,
ნოდარ ნარსიას სული – კეთილი.

1986

ორი ციხე

მტერთა რისხვად მდგარ,
ქონგურებით მღრინავ ციხეებს,
აღარ ჩამოდით სისხლი და წვიმა,
დუმს ნაციხარზე ორი გორაკი,
ხოლო კოლხეთის ბრძოლით დაღლილ
წარსულში გმინავს,
ციხე გოჯის და ციხე შორაპნის.

1959

არ გაუხდია,
ტანზე ისევ გლოვა აცვია
და გარდასულზე დარდით
შემოსილს,
ლომის შავ ტორებს ადებს სიბერე,
მაგრამ დღეს თუ ხვალ –
ჩემი პონტო,
ვით ორფეოსი,
ძველი კოლხეთის გმირულ წარსულს
ამოიმღერებს.

1959

ქარი და ნიაჭი

დუღუნში მტკვრისა და ღიახვის,
მოელის
ვარდით გაშლილი
თბილისთან –
კოჯორი,
და გორთან – ტყვიავი,
მაგრამ არ ჩანს არც დედა,
არც შვილი –
ქარი და ნიაჭი.

1979

აღარ დელაუდა მინდურად ჯეჯილი,
ნახორშაკალი
და ნაზათარი,
მშიერ ჯიქივით ლაშდარენილი,
უცებ გადმოდგა მთიდან –
ზამთარი
და ალბათ მალე ჩამოივარებს.

1988

მღერიან ჭრიჭინობლები,
მთებს გამარჯვების ფერი აქვთ,
დიდგორის ველზე ჭრიჭინებს
სამღერი აქვთ და...

მღერიან...

მღერიან ჭრიჭინობლები
ტაშისკარსა და
ღრმა ღელეს,
მაგრამ ბუნების მესობტეთ,
კრწანისში რაღა ამღერებთ?!!

1975

ფეხდაფეხ დაგვდევს სიკვდილი,
არ გვტოვებს და თავს
გვევლება...
სიცოცხლე, როცა უფსკრულთან,
მოულოდნელად ხელსა გვკრავს,
სიკვდილი მოგვეშველება.

1979

სიმართლე

შორით მომავალს როცა იხილავს,
თვით ხელმწიფეც კი
კარებს ჩარაზავს,
სიმართლეს არ ცნობს “შვილი უძღები”,
და სძულს კაცის მკვლელს,
ქურდს და ავაზაკს,
მაშვრალს კი უყვარს,
რადგან იგი წინ მიუძღვება...

1978

რიონი და მტკვარი

არა,

არ უჩანს ბოლო...

ვით რიონი და მტკვარი –

მოდის და მოდის შური,

სხვაა “კახეთის მთვარე”,

და...

სხვაა “ოდიშური”.

1993

გზა არის შორი...

თეთრჩალმიანი

ღრუბლები ცაზე დამსობილან,

როგორც მოგვები,

ბრწყინავს და ელავს ნახევარი მთვარის

მეჩეთი,

შენ მზის და დაფნის მიგაქვს რტოები,

და მისვალ ზევით...

ვიღაც კივის:

წამით შეჩერდი!

თორემ კეთილი მეგობრებიც მიგატოვებენ.

1994

დადის სიმწვანე და ზამთარს ამუნჯებს,
სითეთრე –
მაღალ მთებს
ყელს უცობს,
და გალობს ცას ლურჯი
ფერი და...
კეკლუცობს...

1962

უჯარმაში

ვახტანგის ხმა მესმა ქონგურზე
უჯარმის
და სპარსის –
წივილი ისრისა.
ნისლის ფთილა კი, ვითარცა გუჯარი,
ამოეფარა უეცრად სათოფურს,
თითქოს და ციხემ
თვალი მოისრისა.

1976

საუკუნეთა ნაპირს ასკდება
და ჩემს ბობოქარ მკერდზე
ხმიანებს,
ზვირთთა კი არა,
ფიქრთა ზვინები.
ქარს მინდობილი ვარ ოკეანე,
თვალეში დედამიწა –
ჩამშტერებია დაჟინებით.

1979

გზა

ზამთარ-ზაფხულ ათოვს,
აწვიმს,
არც კაცი,
არც ალაპია,
რადგან კარებს არვინ უღებს,
მიდის გზა...
და ტალახიან
შუკებს ტოვებს,
როგორც წუღებს.

1987

შორს,

გადაკარგულ მთვარის იქედან,

როცა კვილი ესმათ

არყოფნის,

მაშინ ქარებმა უცებ აიშვეს,

ზღვამ გამოისხა –

ზვირთთა ნაყოფი,

ცა –

ვარსკვლავებმა მოაზარნიშეს.

1972

ვერ შეელია

მოგონებები ხორგის,
გურფულის,
თავს დამტრიალებს და არ მეცლება,
ჩემო გულნარა! –
გული შეელია,
ცივი ქვეყნისკენ თუმც გაფრინდნენ
წლები –
მერცხლებად,
მაგრამ ეს გული,
შენს სიყვარულს ვერ შეელია.

1995

შური

შურმა,

ცხოვრების აურზაურში

და პოეტების რია-რიაში,

გალაკტიონი –

კლდიდან დაუშვა,

შუბლზე ტყვია ჰკრა –

პაულო იაშვილს.

1998

(ერმიტაჟში)

ჩარჩოებში ბობოქრობდნენ –
მანეს ზღვები,
მონეს ტბები,
ციო სხივებად გამოჰქროდნენ –
ვარსკვლავების მონეტები
მთვარის ვერცხლით,
მზის ოქროთი.

1981

მოკვდავთა ამდენ ლოცვა-ვედრებით,
ყოვლისმხილველი
თვალი აქვს სველი,
სწირავს უფალი – მწყემსი კეთილი,
ღამით სავსეა ცის ტაძარი –
ვარსკვლავთა მრევლით,
დღისით მღვდელმთავარს –
წმინდა მზეს აქვს
გამოკეტილი.

1967

მოკვდავებს აღარ გვაწუხებს წამით,
რომ ვსვამთ სიცოცხლეს
და აღარ ვავსებთ,
ახლა დღეებს რომ ხურდასავით ვფანტავთ
და ვხარჯავთ...

ეჭვი,

მარჯა!

კიდევ ცოტაც და...

დაედებათ მათ ოქროს ფასი.

1965

დეკემბრის ყინვით გაფიხსულ ბაღში,
არ წყდება ქარის დავა
და შფოთი,
არ ჩანს მშველელი,
ტოტზე შერხენილ პაწია ფოთოლს,
აღვა,
ვერა და ვედარ ელვა.

1987

მ ა შ ა ს ს ი კ ვ დ ი ლ ი ს ღ ა მ ე

არ ეძინა ფშავის არაგვს,
 არც ჩარგლულას,
 არც ხმელ წიფელს,
სავსე იყო ტყე გზირებით,
ხოლო ზეცის ოქროს ტახტზე –
 მოვარე იჯდა, ვით ხელმწიფე,
გვერდით ესხდნენ ვარსკვლავები,
როგორც ნაზირ-ვეზირები.

1961

სარჩევი

წინასიტყვაობის მაგიერ5

*** თოვლქვეშ მიინარი აიების.....25

*** დაღონებული26

გრიგალები.....27

შიო მღვიმე.....28

*** სუსხიანმა დღეებმა.....29

ჩემი გული ვარსკვლავს30

*** არაფერია მარადიული!.....31

ლადო გუდიაშვილს.....32

*** ქართულ სიტყვის სალი33

*** ჯუკუს ღობესთან.....34

*** მაღალ მთებიდან35

ბაბილონის გოდოლი.....36

*** მესმა ცხვირი კვლავ37

*** მომდევს დღეების.....38

*** შავ ღამეებს გარდასულთა39

*** არაგვის პირას.....40

*** მოულოდნელად თუკი.....41

*** ვით ადრე.....42

*** მკერდზე მიკრული დედა43

*** რა საჭიროა დიდრო	44
*** გაიელვებს ღრუბელი.....	45
*** ცის გახსნას ველი სულის.....	46
*** გაბრაზდება და უფალი.....	47
ხილვა: სამოთხე.....	48
*** არ ჩანს ღრუბელი ელვის.....	49
*** სული ზეცისკენ მიიღტვის	50
*** ჰყვავის სინათლის ნაპირი.....	51
*** რითმის ჯინჯილით.....	52
*** შხამით ნაღესი ყველა	53
*** ქართველმა კაცმა უნდა.....	54
*** ჭიშკართან აღარ	55
მეტეორები	56
*** კბილდაკრეჭილს.....	57
ცააშხა	58
უჯარმაში.....	59
ლიახვი	60
*** სიყვარულით	61
*** ეფინება ნისლად.....	62
*** ნაცემი ქარის.....	63
ყულევთან.....	64
*** ვითარც რომში.....	65
*** ღმერთმა ბევრჯერ.....	66

*** აგვისტოს სიცხით	67
*** თავს აფარებენ.....	68
*** მამული ისევ მოელის.....	69
*** შვილმკვდარ	70
*** მიჰქრის უამი	71
*** სამშობლოსათვის	72
*** ცას.....	73
ქართლის ღამე.....	74
*** მომეხსნა ღამის სიმძიმე.....	75
მე ვარ ენქიდუ.....	76
*** გავყურებ სივრცეს	77
ეგვიპტეში.....	78
სერაფიტა	79
*** ლურჯი ზღვები და	80
*** “სამძღვარს” იქით.....	81
*** ზეცა.....	82
*** ზღვის ლაქვარდოვან	83
*** ბზის ტოტებივით ზამთარ.....	84
*** სიყვარულისთვის.....	85
უხმო ძახილი	86
*** შორიდან გადმოვლენილი	87
კავკასიაში ბინდდება	88
*** მზის მცხუნვარებით.....	89

*** ვარსკვლავთა ქვიშით	90
*** ვით მომლოცველი	91
*** მწვანე ნისლებში	92
*** ღელვა და აურზაურში	93
ორთა დიალოგი	94
*** ზღვიდან წამოსულ	95
*** ხობის პირას	96
*** ქოფაკივით მზის ენა	97
სიარხე	98
*** უცებ ხვლიკის კუდის	99
სააკაძის ნანადირევი	100
*** სადღაც ღრუბლებთან	101
“დიდ თურქობა”	102
*** მთები	103
*** მწუხრის მოსურნე და	104
*** აქ	105
*** ზესკნელი სკაა	106
*** რადგან მეოცის ვერ	107
*** ყოვლის წამლევავ	108
*** ირგვლივ სუფევს წკვარამი	109
ნაცარქექია	110
*** ცაში	111
*** მამლის ყივილით და	112

*** გადმოსულთ მღელვარ.....	113
ფშავსა თუ შუაფხოს	114
*** ვართ მილიარდი.....	115
*** თვითონ ჩვენგან	116
*** ზღვა ქარიშხალს	117
*** მთვარის ცივ და დიდ.....	118
*** შორიდან.....	119
*** მარადუამს შურის	120
*** ბოლოს მაინც იქ მიდიან.....	121
*** დღე მზის ღუზას	122
*** ვითარც უვლია.....	123
*** გრიგალ ქვეყნის.....	124
*** როცა	125
ახალციხეში.....	126
ბელორუსიაში.....	127
*** ქარის ზღვის კარად.....	128
*** გვაჩენს და მადლით	129
*** ცხოვრების.....	130
*** ღამით რომ რეკავს	131
*** უსასრულობას მიჭედელ	132
*** დაძრწიან ყურსაღარები	133
*** ფერს კარგავს ყველა.....	134
*** ისე.....	135

*** ყოფნა – არ ყოფნით.....	136
*** ლოდინით დაღლილ.....	137
ქვიშხეთი – 81.....	138
*** რომ არ შეუხსნან.....	139
*** ვაჟამ იცოცხლა ხუთჯერ.....	140
ქართული დაისები.....	141
*** აღარ ყოფნის ჰაერი და.....	142
მერეხი.....	143
*** გაჩენის დღიდან ფეხზე.....	144
*** დასავლეთით მიმავალი.....	145
გრანელი.....	146
*** სანამ ჩვენი მტერ.....	147
*** ცა.....	148
*** ზღვის კუთხეში.....	149
შემოდგომა, მერცხლები.....	150
*** ვითომ არა?.....	151
ჭკავის ყანა.....	152
*** ხელში ფარით და.....	153
*** წუთისოფლის მტვრიან.....	154
*** ხობის წყლის პირას.....	155
მესხეთში.....	156
*** მთვარის კოშკიდან.....	157
იაზონი და აფსირტე.....	158

*** რადგანაც კვნიტი.....	159
*** დიდი ხნის მერე.....	160
*** ოცდახუთ დეკემბერს.....	161
ციცინათელა.....	162
*** მაძიებელს მდინარეთა.....	163
ვაჯაერებთ ეშმაკს.....	164
*** ყველგან სიცოცხლის.....	165
*** მაშრიყსა და მაღრიბს.....	166
*** სწორუპოვარი.....	167
ნატანებში.....	168
*** შეხე?.....	169
*** ჩემი სამშობლოს მაღალ.....	170
*** სიმყუდროვიდან.....	171
*** დასაბამიდან ცად.....	172
*** საქართველო დავითივით.....	173
*** ხობის წყლის ანკარა.....	174
*** ოცნების მიღმა.....	175
*** ტყის უდაბნოში მდგარმა.....	176
*** წუთისოფელი ასე ყოფილა.....	177
*** თვალეზზე.....	178
*** მზემ ფრთა დაკეცა.....	179
*** სამყაროს წამში ათასჯერ.....	180
*** ვით სასპერების.....	181

*** დრო მიდის ნელა.....	182
*** ძიღმორეული მოხუცი	183
*** დიდხანს იდგება ჯვარი.....	184
*** ივლისის ხვატით	185
*** პატარა ხის მკლავზე.....	186
*** არ დარჩა სამეგრელოში.....	187
*** აყვავებული ელის სამოთხე.....	188
*** ათასეულ წელთა ოცნებები	189
*** ბევრი არადროს.....	190
*** სადაც არაგვი	191
*** ქვეყნად ტირილით.....	192
*** მსუბუქ ფიფქთა თეთრ.....	193
*** დროსა და ადგილს არა.....	194
*** დღის შესახვედრად.....	195
*** სადღაც უსასრულობაში.....	196
*** რაა ცხოვრება?!.....	197
*** ჩემი სიცოცხლის უღელს.....	198
*** სიმყუდროვეში	199
*** მნათობთა უშქარ.....	200
*** ვინც მარად ყოფნა.....	201
*** შენი წარსული	202
*** მზის ჩასვლა მიხარია	203
წიგნები	204

*** არ ისმის ქარის ცივი	205
*** ვიცი რომ მელი	206
*** პატარა მდინარე	207
*** კვამლში გახვევენ ბუჩქებს	208
*** ცეცხლის ტოტება და	209
*** წყლის წვეთებივით წლები	210
*** ჩამოდის წვიმა	211
პატარა ტალღები	212
თელეები	213
*** - წარმავალია ქვეყნად	214
*** ჩამოსკდა ზვავი	215
ცეცხლი და კვამლი	216
*** დარაჯად ედგა	217
*** დედამიწაზე არ იცის	218
*** ვით მკვდრის დარჩენილი	219
*** სძინავთ მთებს და	220
*** სანაპიროზე მდგარმა	221
კრწანისი – 1795	222
*** აქ დღეა	223
ორი ციხე	224
*** არ გაუხდია	225
ქარი და ნიავი	226
*** აღარ ღელავდა მინდვრად	227

*** მღერიან ჭრიჭინობლები.....	228
*** ფეხდაფეხ დაგვდევს.....	229
სიმართლე.....	230
რიონი და მტკვარი.....	231
*** გზა არის შორი.....	232
*** დადის სიმწვანე და.....	233
უჯარმაში.....	234
*** საუკუნეთა ნაპირს ასკდება.....	235
გზა.....	236
*** შორს.....	237
ვერ შეეღია.....	238
შური.....	239
*** ჩარჩოებში ბობოქრობდნენ.....	240
*** მოკვდავთა ამდენ.....	241
*** მოკვდავებს აღარ.....	242
*** ღეკემბრის ყინვით.....	243
ვაჟას სიკვდილის ღამე.....	244

מכתב

ל"התאחדות הסופרים והיוצרים" 100-100
התאחדות הסופרים והיוצרים, תל אביב, ישראל
התאחדות הסופרים והיוצרים, תל אביב, ישראל
התאחדות הסופרים והיוצרים, תל אביב, ישראל
התאחדות הסופרים והיוצרים, תל אביב, ישראל
התאחדות הסופרים והיוצרים, תל אביב, ישראל
התאחדות הסופרים והיוצרים, תל אביב, ישראל
התאחדות הסופרים והיוצרים, תל אביב, ישראל
התאחדות הסופרים והיוצרים, תל אביב, ישראל
התאחדות הסופרים והיוצרים, תל אביב, ישראל

התאחדות הסופרים והיוצרים

2020

ვაჟა ეგრისელი

კოლხური ფსალმუნები

100 ტომად
ტომი 40

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 40

გამომცემლობის
რედაქტორი – ბეჟან ნაღარაია
მხატვარი – სპარტაკ ცინცაძე
მხატვრული რედაქტორი – ირაკლი უშვერიძე
ტექნიკური რედაქტორი – ნანა ღუმბაძე
კორექტორი – ევა ხუნწარია
კომპიუტერული
უზრუნველყოფა – ნანა ღა დათო მანდაშვილები

გამომცემელი – ვაჟა ღოღბაია

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. პოლიბოკოვსკაიას №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com